

Romanttinen

Rose of Nekala

Tekijä teoksensa tulkkina

Jyväskylän yliopisto
Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Kirjallisuus
Pro gradu -tutkielma

Ilari Ranta
huhtikuu 2008

TIIVISTELMÄ

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Humanistinen tiedekunta; Taiteiden ja kulttuurintutkimuksen laitos

Tekijä; Ilari Ranta

Kirjallisuuden oppiaine; Pro gradu -tutkielma

Huhtikuu 2008

Sivumäärä 95

Pro gradu –työni käsittelee kirjoittamaani Rose of Nekala –runoteosta. Teos julkaistiin (Pilot) tammikuussa 2005. Tutkimuksen pyrkimys on syventää teoksesta saatua kuvaa kirjallisuustieteellisen teorian ja ns. lähiluvun avulla. Tutkimus hyödyntää biografista tietoa kirjailijasta.

Narratologinen näkökulma syventää kuvaa teoksesta erityisesti käsitteillä ”implisiittinen tekijä” ja ”implisiittinen lukija”. Rose of Nekala –teokseen on konstruoituna toisilleen viestiviä tekijöitä. Tutkimuksessa käsitellään myös fokalisaation käsitettä, sekä kerronnan näkökulmavaihtoksia.

Teos on omaelämäkerrallinen, joten keskeinen kerrontamuoto on ”kokeva minä”. Kertomuksen teoriaa noudattaen tekstistä on abstrahoitavissa tarina tai tarinalinja, johon liittyy alisteisia pientarinoita. Luonnehdin Rose of Nekalaa romanttiseksi teokseksi, jolla on antimaterialistisia ulottuvuuksia. Päähenkilöt kokevat jakson, joka lähenee symbioottista olotilaa.

Kirjan näkökulma on runoilija-toimittajan. Tarinan alussa ”kokeva minä” luo odotuksia tamperelaiseen naiseen. Kohtaaminen vaikuttaa päähenkilöön myönteisesti, ja hän pääsee kiinni luovaan työhön.

Kokoelman alussa viitataan Bonnie ja Clyde –elokuvan kaksikkoon, mikä on vertauskuvallista. Kotikaupungissaan vammaisen ”kokeva minä” näkee itsensä ulkoa päin eikä kuva ole lohdullinen. Tutkimus hyödyntää narratologista näkökulmaa. Teos tuo miehen esiin yhteisön silmissä. Hän -kerronnassa nähdään päähenkilö ja hänen läheisensä ulkopuolelta. Kerronnan teorian kannalta teos ei ole monimutkainen, mutta näkökulmavaihtokset ovat perusteltuja.

Lähiluku syventää tutkijan näkemystä teoksesta. Runoelman päähenkilöt risteilevät teoksessa, ja limittyvät toisiinsa. Tiedot kirjailijan elämäkerrasta vahvistavat analyysiä. Teos on idealistisesti kirjoitettu epäidealistinen kertomus miehen suhteesta naissukupuoleen. Voidaan ajatella, että teoksen ”implisiittinä lukijoina” on ollut nuorehkoja naisia. Nuoria naisia kuvaavat runot laajentavat kokoelman sisältöä. Runoupotuksissa teos laajenee uusiin suuntiin. Teoksen on ajateltu vetoavan implisiittisiin lukijoihin, jotka käsitteellisellä tasolla ovat Aids-sairauden aikakaudella eläneitä.

Suhteellisen suppea tarina sivujuonteineen avautuu lukijalle ongelmattomasti. Fyysisen kirjailijan intentio on ollut kuvata vammaisen luovan työn tekijän elämänkaarta. Rakkaustarinan sivujuonteena on kriittisyys valtaa pitäviä kohtaan. Kielen tasolla tämä kriittisyys näkyy ironiana. Teksti elää kirjoitettua nykykieltä, ja tekstistä siilautuvat henkilöt viittaavat hyvinkin mimeettiseen todellisuuteen.

Asiasanat: Elämäkerrallinen, lähiluku, narratologinen, romanttinen, kriittinen, vammais-, symbioottinen, relativistinen.

Tutkielmaa säilytetään Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitoksella.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Biografisesta kirjallisuudentutkimuksesta	2
1.2. Kuka puhuu kirjassa?	4
1.3. Tutkijan näkökulma	8
2. NARRATOLOGINEN NÄKÖKULMA ROSE OF NEKALA -TEOKSEEN	10
2.1. Fiktiivisen tekstin analyysi	11
2.2. Henkilöhahmon osuus vahvistuu tulkinnassa	15
2.3. Kerronta vaihtuu kolmanteen persoonaan	19
2.4. Implisiittisen tekijän yleisö	24
2.5. Implisiittisen tekijän maailmankuva	26
2.6. Ironinen Rose of Nekala	28
3. RUNOJEN TULKINTA/ OSA I	33
3.1. Ei mikään formulamies	33
3.2. Olen runoilija	35
3.3. Claudia C.	36
3.4. Arki juhlaa Kehräsaassa	38
3.5. Iisveden ihme	39
3.6. Valkoinen neekeri	41
3.7. Mikään ei saa tulla väliimme	42
3.8. Kädetön kirvesmies	43
3.9. Nainen parhaassa iässä	45
3.10. Kotona maalla	46
3.11. Aura å	47
3.12. Normaali hetero	49
3.13. Beauty queen	50

4.	RUNOJEN TULKINTA/ OSA II	52
4.1.	Karaoke	52
4.2.	”Valkeakosken Madonna”	54
4.3.	Tarjoilija	55
4.4.	Musta kissa	57
4.5.	Kulkuriveljeni Jan	58
4.6.	Yksin	60
4.7.	Tehtaan varjossa	61
4.8.	Sääret nailonia	63
4.9.	Stigma	65
4.10.	Nekala-Valkeakoski-Nekala	66
4.11.	Pori	68
4.12.	Rituaali	69
4.	RUNOJEN TULKINTA/ OSA III	71
5.1.	Juutinrauma	71
5.2.	Ring reisi	73
5.3.	Tallinna	75
5.4.	Sedät heiluvat	76
5.5.	Keitele	78
5.6.	Ammatti: oikeustaistelija	80
5.7.	Kevät	81
5.8.	Turistina Kalliossa I	82
5.9.	Turistina Kalliossa II	84
5.10.	Runouden lähteet	85
5.11.	Kaustinen	87
6.	YHTEENVETO	88
7.	LÄHTEET JA LYHENTEET	94

1. JOHDANTO

Julkaistessaan runoteoksen *Rose of Nekala* Pilot-kustannus Oy ja kirjailija Ilari Ranta määrittivät kokoelman omaelämäkerralliseksi. Yleensä omaelämäkerta on kronologinen proosateos, ja voidaankin sanoa ettei *Rose of Nekala* ole puhdas omaelämäkerta.

Aidon runoteoksen tavoin se sisältää paljon omaelämäkerrallista aineistoa, mutta keskeisenä lankana teoksessa on yhden rakkaussuhteen kuvaaminen. Tällöin voi sanoa, että kirja sisältää omaelämäkerrallisia aineksia. Kirja kuvaa yhteiskuntaa yksilön kautta, ja täten kuvaukseen saadaan kovuutta. Kirjailija debytoi 42-vuotiaana, mikä on runoilijalle varsin paljon. Teoksen kirjoittaminen alkoi 1999 Helsingin Vuosaaressa ja päättyi Jämsässä joulukuussa 2004. Kirjoittaminen oli intuitiivinen prosessi, joka tiivistyi huomattavasti loppua kohden. Ihmissuhteen lopullisesti katkettua keskittyminen kirjoitustyöhön parani. Entiteetin löytyminen tapahtui Jämsässä maaseudulla. Kuriositeettina voi kertoa, että kävelyretket koiran kanssa viimeistelivät työskentelyrauhan.

Lopulta runot löysivät paikkansa muodostaen kokoelman.

Kirjoitusprosessin aikana kirjailija pyrki paitsi kielen eksaktiuteen, myös

muun muassa maantieteellisen hahmotuksen täsmällisyyteen. Nuoren ihmisen elämä on hahmotettavissa liikkeiden kautta. Kun ikää tulee lisää, usein liikkuminen vähenee.

Kokoelma kuvaa nuoren ja keski-ikäistyvän miehen ja naisen liikettä niin kotimaassa ja ulkomailla. Tutkielman pyrkimys on osoittaa, kuinka romanttinen rakkaus ja keski-ikäisen kriisi vaikuttaa olennaisesti lyyrisen minän ja lyyrisen muusan elämään. Molempien taloudellinen varattomuus ensin tiivistää suhteen, kunnes se lopulta raukeaa valinnaksi materian hyväksi. Kumpikin jatkaa taivalta yksin. Keski-ikäisen kriisi havainnollistuu runoelman toisessa osassa, jossa lyyrinen minä lähestyy itseään huomattavasti nuorempia ihmisiä.

Paikkakunnat kuten Valkeakoski, Viitasaari, Helsinki, Turku ja Tampere vilahtelevat kokoelmassa. Maantieteellinen eksaktius on tärkeämpi kuin tapahtumien kronologia. Kaikilla edellä mainituilla paikkakunnilla on osuus kirjailija Ilari Rannan elämään. Tutkijana voin väittää, että kokoelmaan sijoitetuilla paikkakunnilla on ollut selkeä taustansa kirjailijan elämässä ennen kirjoitusprosessia. Ne olisivat merkityksellisiä Ilari Rannalle ilman julkaistua teostakin.

1.1. Biografisesta kirjallisuudentutkimuksesta

Suomalaisesta kirjallisuudentutkimuksessa on ollut selkeä perinne biografismissa. Tutkijan ”kotiyliopistossa” Turussa biografismia harjoittivat muun muassa Kerttu Saarenheimo ja Pirkko Alhoniemi, Helsingin yliopistossa esimerkiksi Pekka Tarkka. Laajojen tutkimusten

kohteena olivat Katri Vala(KS), Christer Kihlman(PA) ja Joel Lehtonen, Hannu Salama(PT).

Ei kannata väittää, että suhteellisen suppea kokoelma muodostaisi Ilari Rannan ”omaelämäkerran”, mutta valistunut tutkija voi lukea kirjaa siten, että se valottaa kirjailijan elämän avain- ja solmukohtia, ja että toisaalta Rannan ”elämä” voisi olisi pohjana runokokoelmaa tulkittaessa. Kirjan kirjoittajana voin todeta, että kirja perustuu yksityiseen ja rehelliseen totuuteen päähenkilöiden elämästä ja yhteiskunnasta yleensä.

Kuinka mielenkiintoista sitten on kirjailijan elämä yleiseltä kannalta? Voin paljastaa, että ainakin Jämsän kaltaisessa pikkukaupungissa tunnetaan suurta kiinnostusta taiteilijan elämään. Mielenkiinto on joskus negatiivista laatua, joten on ymmärrettävää, että kirjailijat tekevät tekstiinsä tietoisia harhautuksia. Jo kirjoitusvaiheessa suojataan niitä ihmisiä, joita ei halua uhrata julkisuuden alttarille. *Rose of Nekala* -kokoelmassa kuvataan pääsääntöisesti kahta ihmistä, lyyristä minää ja hänen muusaansa.

Kirjoittaessaan kirjaa runoilija sulauttaa kokoelmaan runsaan määrän ihmisiä, jotka kirjailija on elämän varrella kohdannut. Kirjoitusprosessi aktivoi eloon tapahtumia, jotka on tapahtuneet runoilijan varhaisessa nuoruudessa ja jopa lapsuudessa. Runot seuraavat ilman selittelyjä toisiaan ja kokonaisuuden sommittelu on ollut intuitiivista.

Rose of Nekala –teoksessa on nähtävissä tietynlainen kaipuu lapsuuteen: se näkyy Keitele-kohdissa (RON, 41) ja niissä kohdissa joissa puhutaan vammaisuudesta: (esim. Tehtaan varjossa (RON,29) Maailma on parantumattomasti paljon kovempi kuin se millainen se oli runoilijan lapsuudessa.

Mitkä ovat olleet keskeisiä tapahtumia Ilari Rannan elämässä; siis sellaisia jotka ovat heijastuneet tutkittavaan teokseen. Kirjailija syntyi Valkeakoskella 1962, eli lapsuutensa työläiskaupungissa ja kirjoitti

ylioppilaaksi 1981. Kokoelman Valkeakoski-osuudessa viitataan intertekstuaalisesti Toivo Pekkasen *Tehtaan varjossa* -romaaniiin. 1981-82 lukuvuoden Ilari Ranta opiskelee Oriveden opistossa, jossa opiskeluun muuten viitataan myös Hannu Salaman teoksessa *Minä, Olli ja Orvokki*. 1982-1990 hän opiskeli Turun yliopistossa pääaineessa kotimainen kirjallisuus. Turun vuosina hän itsenäistyi vanhemmistaan, isä kuoli 1986. Isä oli toiminut opiskeluaikoinaan vapaana toimittajana Turussa, mikä vaikutti Ilari Rannan ammattisuuntautumiseen.

Kirjailija on työskennellyt vapaana toimittajana vuodesta 1988 ja yksi syy on ollut saada hankituksi kokemuksia elämään. Toimittajan työssä on tavannut mielenkiintoisia ihmisiä. Kirjailija tapaa teoksen päähenkilön esikuvan työmatkalla Tampereella 1998 kesäkuussa. Kirjailija on juuri ja juuri selviytynyt avioerostaan 1995, josta syntyi tytär helmikuussa 1994. Heinäkuussa 2000 runoilija muuttaa Valkeakoskelle. Muutto aiheuttaa kriisin suhteessa muusaan, joka olisi mieluummin jatkanut Helsingin-matkailua. Valkeakoski on raju kokemus Ilari Rannalle, jolle jokainen lapsuuden kävelyreitit kivi on kohdallaan. Kirjailija on liikkeessä kaupungilla koko ajan eikä vietä aikaa kotona television ääressä. Työskentelytapa lähenee journalistista havainnointia, mikä heijastuu myös lopputulokseen. Kuulaiden rakkausrunojen lomassa on kosolti proosarunoutta, joka iskee kaupungin henkiseen ytimeen, missä paperitelat pyörivät ja naiset on kauniita.

Runoilija ottaa kontaktia erityisesti naisiin ja osittain tiedostamatta kerää aineistoa kokoelmaansa. Voi sanoa että kirja kuvaa ensisijaisesti kahta kolmea asiaa; runoilijan elämä, Rose of Nekala ja Valkeakoski. Entiteetin ja koherentin kuvauksen kirjasta muodostaa Valkeakoski-osuus. Valkeakoskea ei ole juuri aiemmin kuvattu kirjallisuudesta, minkä kirjailija tiedostaa kirjoitusprosessin aikana.

1.2. *Kuka puhuu kirjassa?*

Voi sanoa, että kirjassa lähetetään useita erilaisia viestejä eri tasoilla. Jopa saman runon sisällä on eri tahoille suunnattuja viestejä. Yllättävät rinnastukset luovat komiikkaa, joka lisää kokoelman luettavuutta ja kestävyyttä. Toimittaja-kirjailija Ilari Ranta lähettää keskellä romanttisen rakkauden kuvausta tiukan yhteiskuntakriittistä viestitystä omalla ammattikunnalle ja kaikille niille, jotka ovat kiinnostuneet yhteiskunnallisista asioista.

Näitä viestejä voi kutsua omaelämäkerralliseksi, sillä niissä on kovuutta, jonka mahdollistaa ainoastaan eletty ja koettu elämä. Kokoelman toinen runo viestittää sen näkemyksen, että kirjallista lahjakkuutta ei tule korvata rahallisesti, ainoastaan symbolinen korvaus riittää. Silloin muusan hymy on ironisessa mielessä tärkeämpi. Rinnastus ja puhe parturirahoista on ironinen, sillä kaikki miehet käyvät innokkaasti leikkauttamassa hiuksiaan. Rannan keskeinen tapa kirjoittaa on yhdistää omintakeisella tavalla yksityiset ja yleiset viestit.

Fyysisen vammaisuuden aiheuttama stigma aiheuttaa ongelman suhteessa ammattikuntaan ja yleensä miehiseen yhteiskuntaan, minkä kirjan kirjoittaja tiedostaa erinomaisesti (esim. RON,29). Ei ehkä voi puhua vammaiskirjallisuudesta, mutta vammaisaspekti on selvä. Kirjailija lähettää selkeän viestin suhteessa yhteiskuntaan: tätä asiaa tulee parantaa. Voi sanoa, että Ilari Rannan näkemys on yhteiskuntakriittinen. Sulassa sovussa sinkoilevat kriittiset viestit ammattikunnalle ja rakkausviestit omalle muusalle. Kirjailija ei kuitenkaan sorru siirappiin, vaan ammattitaitoa osoittaen sulattaa erilaiset ainekset kokonaisuudeksi. Kirjailijan viestit kirjassa näkevät yhteiskunnan kokonaisuuden, jossa raha ja rakkaus

kietoutuvat yhteen. Kun runoilijalla ei ole muusalleen materiaalista tarjottavaa, saa ainakin hymyn.

Kirjan lyyrinen minä ja muusa liikkuvat enemmän henkilökohtaisella tasolla lähellä symbioosia. Lyyrinen minä tuntee tuskaa, koska suhde ei etene. Kokoelman ensi lehdillä on toiveikkaita runoja, jotka kuvaavat symbioosin ensi vaiheita. Lyyrinen muusa on miestä seitsemän vuotta vanhempi, mikä vaikuttaa suhteen kehittymiseen. Realiteettien hyväksymisessä nainen on pitemmällä, mikä näkyy esimerkiksi runossa Rituaali (RON,34) Elämäkokemus tekee lyyrisestä muusasta kyynisen ja relativistisen. Lyyrisen minän tavoitteleva ideaalitila ei muusalle ole tärkeä, sillä hänellä on pitempi kokemus elämään pettymisessä. Kirjan sivuilla välittyä, kuinka nainen tajuaa lyyristä minää paremmin elämän hetkellisyyden. Kunhan olisi elämässä ”hienoja hetkiä”. Lyyrisestä minästä monet hienot hetket ovat frustroivia, koska ne eivät johda mihinkään. Naiselle matka on mahdollisuus irrottautua epätyytyvästä arjesta, mikä näkyy esim. runossa ”Pori” (RON, 33), jossa lyyrinen minä ja muusa vierailevat haltuunoton omaisesti.

Kokoelman ensimmäisessä runossa viitataan – eikä turhaan – amerikkalaisen elokuvan kaksikkoon Bonnie ja Clyde. He ajoivat paljon autoilla. Kummallakaan kaksikolla ei ole omakotitaloa esikaupunkialueella eikä edes aikomusta hankkia sellaista. Yhteistä eri historiallisena aikana syntyneille pareille on liikkeen tuoma yhteenkuuluvaisuuden tunne.

Mikä on kirjailija Ilari Rannan ja lyyrisen minän suhde? Voi sanoa, että kirjailijalla on ollut 1900-luvun lopussa ihmissuhde, mikä on vaikuttanut innoittavasti kirjoitusprosessiin. Kirjallisuus ei synny umpiossa ilman siihen heijastuvia ihmisiä ja vallitsevaa yhteiskuntaa. Eläminen sinänsä innoittaa kirjoittamaan. Rakkauden mahdollisuuden ja yhteiskunnalliset epäkohdat tajuaa paremmin vanhemmalla iällä. Kyky kirjoittaa runoutta

yleensä paranee, kun kokemus elämästä lisääntyy. Ilari Rannan kirjoitusprosessi alkoi 37-vuotiaana. Kirjassa on käytetty paljon harhautusmetodia silloin, kun se on ollut tarpeen ihmistä suojatakseen. Näin on tehty silloin kun ollaan ystävyys- ja sukulaisuussuhteessa. Toisaalta on sanottava että kirjallisuus ei synny ihmisiä säälimällä vaan totuutta kunnioittamalla. Kirjan julkaisuprosessi oli raskas, koska siinä oli paljon tunnistettavia ihmisiä. Suomen kirjallisuushistoriassa on esimerkkejä oikeudenkäynneistä.

Kirjailija vetäytyy kirjallisen hahmon taakse, ja antaa mielikuvitukselle vallan. Lyyrisellä minällä on paljon vapauksia kertojana, sillä historiallista totuutta ei ole pakko noudattaa toisin kuin elämäkerroissa. Ilari Rannan oli nautinto kirjoittaa kirjaa, sillä pitemmällä ehtiessä kirjoittaminen lähti lentoon. Runojen kirjoittaminen ruokki toisiaan, ja välillä runojen määrä lisääntyi kovaa vauhtia. Viimeistely ja entiteetin luominen vei pitemmän ajan.

Runollisten viestien vastaanottaja on lyyrinen muusa. Joissakin runoissa viestin lähettää lyyrinen muusa (esim. ”Kotona maalla” RON, 16)

Kirjailija kirjoittaa runojaan innoittuneesti muusalleen ja tekstin tasolla viestit lähettää lyyrinen minä. Romanttisen rakkauden hiipuminen muuttaa runojen viestin sävyä, mutta yhtä kaikki viestit lähetään lyyriselle muusalla.

Rose of Nekala –kokoelma on monimuotoinen pikkujärkäle yhdistettynä rakkausrunoja ja yhteiskuntakritiikkiä. Jo toimittajana Helsingissä Rannan tavaramerkiksi muodostui asioiden yllättävä yhdistely. Toimittaja Rannassa heräsi eloon kirjan Kallio-osuudessa, joka objektiivisesti ottaen lähenee journalismia. Kova näkemys Suomen klassisimmasta työväenkaupunginosasta kertoo hyvin vähän romanttisesta rakkaudesta, mutta sitäkin enemmän keski-iän kriisistä. Kirjailija itse asui viimeiset Helsingin vuodet luonnonläheisessä Vuosaarella, missä luonto oli lähellä.

Kallion kaupunginosassa on hedelmällistä istua vain aloillaan ja havainnoida. Kallion seudulla asui ja liikkui kirjailijan tuttuja, mikä helpotti kontaktipintaa. Runoilijalle tuli kaupunginosasta torjuntareaktio, eikä hän ole käynyt siellä kirjan julkaisemisen jälkeen,

1.3. Tutkijan näkökulma

Tässä tutkielmassa Ilari Ranta 2.5 vuoden etäisyyden päästä tutkii omaa teostaan. Ajallinen etäisyys on kannatettavaa, sillä etäisyyden saaminen kirjoitettuun on tutkimukselle välttämätöntä. Ensimmäiset kuukaudet menivät ihmettelystä. Tälläinenkö siitä tuli? Oli mielenkiintoista kuinka runot löysivät kirjaan lopputuloksen kannalta oikeaan järjestykseen. Asettelu oli täysin intuitiivinen.

Alussa kirjasta oli olemassa pelkkä nimi ”*Rose of Nekala*”. Se herätti - ja herättää edelleen - hyväntuulista hymyilyä ihmisissä. Kirjan fokus oli siis tamperelaisessa naisessa, joka kulttuuriharrastuksineen kaikkineen vaikutti kirjalliselta hahmolta. Romanttinen rakkaussuhde toi kirjailijan itse teokseen; lopulta teos kuvaa enemmän miespäähenkilöä. Kirjailijan pyrkimys oli kuvata romanttista rakkautta ja keski-ikäistymistä. Kirjailija kuvaa lyyrisen muusan romanttiseksi. Biografisesti on todettava, että muusa on ihmisenä romanttista laatua toisin kuin kirjailijan ex-vaimo, joka on selkeän käytännöllinen. Kirjailijalla on siis uusi kokemus seurustella lyyrisen ja romanttisen henkilön kanssa. Tämä laukaisi

kirjoittamisprosessin. Vajaat kaksikymmentä sitten saadut opit otettiin käyttöön.

Olen runoilija
joka vaikeni
viisitoista vuotta
eikä se ollut edes vaikeaa (RON, 8)

Humoristinen näkökulma kirjoittamattomuuteen on paikallaan. Lyyrisen minän lyyrisellä lauseella on selkeä tausta kirjailija Ilari Rannan elämässä.

Tutkijayhteisössä vallitsee yhteisymmärrys, että lyriikassa kirjailijan erottaminen tekstistä on kaikkein vaikeinta. Henkilökohtaiset ilmaisut ovat runouden keskeisintä antia ja on ymmärrettävää että runoilijalta tiedustellaan tekstien taustoista.

Oman teoksen rekonstruoiva tutkiminen voi perustaa ainoastaan rehellisyyteen. Kirjailija muistaa intentionsa, jotka liittyvät kirjoitusvaiheeseen. Hänellä on ollut sanoma mahdollisesti tietyille lukijoille, joita haluaa herätellä. Päästäessään kokoelmansa julkaisuprosessiin kirja alkaa elää omaa prosessiansa. On kymmeniä tapoja lukea tutkimuksen alaista runokokoelmaa.

Kirjailijan intentiot ovat keskeistä kiinnostuksen kohdetta. Kirjailija on luonut teokseen lyyrisen minän, joka pääasiassa puhuttelee lyyristä muusaa ja toisaalta lukijoita. Kirjailija Ilari Ranta on siten antanut valtuudet teoksensa tulkintoihin. Kirjoittajana hän on pyrkinyt välttämään kirjallista kikkailua. Tavoitteena on ollut se, että normaalilla yleissivistyksellä varustettu lukija ymmärtää kirjan. Ilari Rannan tuotanto on ollut toistaiseksi suppea. Tärkeää on se asenne, jolla runoilija katsoo maailmaan päin. Runoelmaa lukiessa voi pohdiskella onko runon viesti fyysisen kirjailijan vai lyyrisen minän. Runoelma on synnyttänyt oman maailman,

johon vaikuttaa sattumat ja tietoinen ja tiedostamaton entiteetin muovautuminen.

Esimerkkinä tästä Valkeakoski-jaksossa on Monttu - ravintolan näyttäytyminen pääkuvauskohteena. Tosiasiassa kirjailija risteili ympäri kaupunkia, vaikka lukiessa saa vaikutelman, että yksi ravintola on keskeinen. On siis mahdotonta yrittää tulkita kirjaa pelkästään runoilijan yksityisten liikkeiden kautta, vaikka lisää syvyyttä tulkintaan siitä saakin.

2. NARRATOLOGINEN NÄKÖKULMA ROSE OF NEKALA –TEOKSEEN

Shlomith Rimmon-Kenanin mukaan kerronnan käsite viittaa ensisijaisesti kommunikaatioprosessiin, jossa kertomus välitetään viestinä lähettäjältä vastaanottajalle (Rimmon-Kenan 1991, 8).

Lisäksi huomio kiinnittyy viestintäprosessissa käytetyn välineen kielelliseen luonteeseen. Rimmon-Kenanin mukaan tämä erottaa kertomakirjallisuuden muista medioista. (Rimmon-Kenan 1991,8.)

Rose of Nekala –kokoelmassa olen pyrkinyt tekstin yksiselitteisyyteen ja viestin perille menoon. Kielen luonne teoksessa pyrkii avautuvuuteen ja selkeyteen. Jos ajatellaan, että proosateksti ”selkeää” ja runoteksti ”sisäänpäin kääntynyttä”, on *Rose of Nekala* lähempänä kertomakirjallisuutta kuin runoutta.

Rose of Nekala on kuitenkin selkeästi runoutta, joka omaa kielellisessä selkeydessä proosan piirteitä. Alun perin proosatekstien tulkintaan kehitetty kertovan tekstin malli soveltuu myös Rannan tekstin tulkintaan.

Kielen tasolla Ranta pyrkii viitoittamaan suomen kielen kehitystä eteenpäin. Niinpä runoelma sisältää runsaasti ”tietoisia anglismeja”. Teoksen teksti ei niinkään pyri jäljittelemään kirjoitettua tai puhuttua kieltä, vaan pyrkii taiteelliseen tyylyttelyyn ja eräänlaiseen yleispätevyyteen.

Rimmon-Kenan viittaa Tomaševskiin joka esittää, että kertomakirjallisuus esittää ”tapahtumien jatkumon” (Rimmon-Kenan 1991, 8; Tomaševski 1965,66; 1925).

Rimmon-Kenanin mukaan kertomukset yleensä koostuvat useammasta kuin yhdestä tapahtumasta. Hänen mukaansa tapahtumien fiktiivisyys on ”pragmaattinen ongelma” (Rimmon-Kenan 1991, 9).

2.1. *Fiktiivisen tekstin analyysi*

Joitain fiktion analyysissä käytettäviä menettelytapoja voikin soveltaa ei-fiktiivisiin teksteihin, mutta näitä tekstejä ei tutkita tässä tutkimuksen perusteoksessa. Rimmon-Kenan viittaa Genetteen, kun hän nimeää ”tarinan”, ”tekstin” ja kerronnan” kertomakirjallisuuden perusaspekteiksi (Rimmon-Kenan 1991, 9; Genette 1972, 71-76).

Rimmon-Kenanin mukaan tapahtumat eivät tekstissä välttämättä esiinny kronologisessa järjestyksessä. Osanottajien ominaisuudet ovat hajallaan pitkin tekstiä, ja kaikki kertovan sisällön yksityiskohdat suodatetaan jonkin prisman tai perspektiivin(”fokalisoijan”) lävitse. (Rimmon-Kenan 1991, 10.)

Viestinnän empiirinen prosessi ei kuitenkaan ole kertomuksen poetiikalle yhtä keskeinen kuin sen vastine tekstin sisällä. Tekstin sisäiseen viestintään kuuluu kuvitteellinen kertoja, joka välittää kertomuksen kuvitteelliselle

yleisölle. Tähän pyrkii myös *Rose of Nekala* –teos, joka kuvaa päähenkilön tapahtumia lapsuudesta varhaiseen keski-ikään. Teoksesta tekee runoelman se, että tapahtumia ei esitetä kronologisessa järjestyksessä. Kiihkeän symbioottinen suhde hallitsee tarinan alkua. Kyseessä on romanttinen rakkaus keski-ikäisen kriisin kolkutellessa ovella.

On tulkittavissa että ”implisiittinen tekijä” tuo kokoelman ensimmäisessä osassa esiin ”muusan” henkilöhaamoon parhaita puolia ihmisenä, jotta tarinan loppuosassa olevat kriittiset ja tummasävyiset painotukset eivät olisi yksipuolisia.

Kuten Rimmon-Kenan tuo esiin tekstin henkilöistä, tarinan yksi päähenkilö valottuu tekstissä vähitellen yleistysten kautta ja saa realistisia sävyjä. Seuraa siirtymä tekstuaalisesta aineksesta abstrahoituun piirteeseen tai attributiiviseen proposition. (Rimmon-Kenan 1991, 50.)

Kertomuksen maailma välittyy suomalaisen kirjallisuudentutkijan Pekka Tammen mukaan lukijalle siten että ”ensin henkilöt havaitsevat fiktiivisen maailman, sitten kertoja kertoo että henkilöt havaitsevat, ja lopuksi (tekijän tuottama) teksti esittää, kuinka kertoja kertoo, että henkilöt havaitsevat” (Tammi 1992, 29).

Pekka Tammen mukaan ”Sekä henkilöiden tasolle (jolla eletään kerrotussa maailmassa) että kertojan tasolle kuuluu omanlaistaan puhetta tai muuta sanallista esitystä, jota tässä voidaan kutsua diskurssiksi (Tammi 1992, 31).

Tutkimuksessa voidaan puhua henkilön diskurssista silloin, kun tarkoitetaan kertomuksen henkilöiden itsensä tuottamaa esitystä. esimerkiksi dialogia, jota kertoja ainoastaan siteeraa.

”Samaan ryhmään voidaan luokitella myös henkilöille kuuluvat ja kertojan suoraan siteeraamat ajatukset (ns. sisäinen monologi)” (Tammi 1992, 31-33).

Tammen mukaan ”kertojan diskurssilla” tarkoitamme sitä kertojan

lausumaa käsitystä, jolle henkilöiden oma diskurssi on aina alistettu.”Tammi tuo lisäksi esiin, että tämä alisteisuus on usein piilevää, mutta että ”kertojan lukijalle välittämä tieto ylittää henkilöiden havaintokyvyn rajat”. (Tammi 1992, 31.)

On olemassa tapauksia, jossa esiintyy samanaikaisesti kertojan ja henkilön diskurssiin kuuluvia ominaisuuksia. Tällaisissa segmenteissä on siis kerronnallisessa mielessä tuotu yhteen kaksi muuten erillisille hierarkian tasoille kuuluvaa agenttia: kertoja ja tälle alisteinen henkilö. (Tammi 1992, 31-32.)

Tammi puhuu ”KHD:sta”, jona näkee kertojan ja henkilön diskurssin. Sitä voi kutsua suomen kielessä myös ”vapaana epäsuorana esityksenä” (Tammi 1992, 32-33).

Rakkaussuhde Rose of Nekalaan esitetään tekstissä kertomajärjestyksessä ensisijaisena. Kirjan ensimmäisen osan teksti kertoo sisäisen loogisesti runoilijan ja hänen naisystävänsä kokemaa. Tekstistä abstrahoituu rakkaustarina, jonka rinnalla kulkee runoilijan elämäntarina lapsuudesta alkaen.

Tekstin toinen miespäähenkilö on lyyrisen minän isä. Lapsuuden tarinassa valottuu runoilijan suhde isäänsä, joka on kuollut kauan aikaa sitten. Suhde on traumaattinen, koska se päättyi varhain.

Kuten narratologit tuovat esiin, isän useista väläyksistä koostuva henkilökuva on sirpaleinen ja se koostuu paloista, siitä millaisena hänet esitetään Viitasaarelle ja millaisia ohjeita hän on antanut tulevaisuutta suunnittelevalle pojalleen. Runossa Keitele hänet esitetään seuraavasti:

*Kesät Keiteleellä, lapsuuttani.
Auringonlasku ja
tikkuahvenet paistuvat nuotiossa
Isä polttaa siggeä niemennokassa ja
säpää olutta*

*hän on boheemi, vaikei lapsi sitä tajua.
 Aurinko paistaa päivästä päivää ja me alastomina ja
 kuparinruskeina veneen pohjalla.
 Paljon myöhemmin naiseni kanssa Kanisaaressa.
 Syömme mustikoita: täällä on hyvät vibat mietin ja
 samalla revin hänen Suomi-verkkariaan pois.
 Iltakalalla ”Ilmarin laiturilla”: ahvenet nousevat laiskasti
 ylös.
 Soudamme takaisin mökkiin nukkumaan.
 Täällä minulla on niin turvallinen olo,*

Rimmon-Kenan viittaa aikaan, miten se ei ole pelkästään lukuisten fiktiivisten kertomusten toistuva teema. Se on myös sekä tarinan että tekstin ainesosa. (Rimmon-Kenan 1991,58.)

Edelle lainatussa runossa aika ikään kuin pysähtyy, ja eri sukupolvet kokevat saman ympäristön mielekkäänä. Runon näkökulma on ”kokevan minän”, joka kuvaa isäänsä iltanuotiolla, myöhemmin muuta perhettä ja lopulta tyttöystävää. Yhden runon mittainen tarina fokalisoidaan lintuperspektiivistä.

Rannalle tyypilliseen tapaan näkökulma vaihtuu lopulta kolmannelta persoonasta yksikön ja monikon ensimmäiseen persoonaan. Näin muun muassa ”Valkeakosken Madonna” -runossa ja ”Pikkusysteri”-runossa. ”Keitele”-runo on isän ja pojan runo, sillä he viihtyvät samassa miljöössä. Kertoja muuttuu ”kokevasta minästä” osittain hän-kerrontaan.

Vammaisen runoilija löytää Keiteleeltä rauhan, jota ei ole kaupunkiympäristössä välttämättä saavuttanut. Tutkittavasta tekstistä on abstrahoitavissa tarina ja upotettuja tarinoita. Eri tarinat peilaavat toisiaan ja pikkutarinoiden yksiselitteisyys peilaa päätarinaa.

Useassa runossa kohdetta kuvataan ulkoapäin hän-kerrontana, ja lopulta päähenkilön näkökulmasta ”kokevana minänä”. Tämä on Rannan tekniikka.

Koska *Rose of Nekala* -teksti on omaelämäkerrallinen, teoksessa kuvataan kaikkea, minkä päähenkilö on kokenut läheiseksi.

Tekstissä ”implisiittistä tekijää” ja ”lukijaa” kiinnostaa kaikki, mikä on ”lähellä” päähenkilöä niin lapsuudessa kuin aikuisiässä.

Maailemankatsomuksellinen yhteiskuntakritiikki on sekin sidoksissa runoilijan elämään.

Tavatut ihmiset ovat jättäneet jälkensä päähenkilön elämään: tässä tutkimuksessa pyritään kuvaamaan henkilöahmoja sellaisina kuin ne mahdollisesti ovat olleet. Omaelämäkerrallisen runoelman ”autenttisuus” on ollut kirjailijan tarkoitus, mutta kenttä on jätetty vapaaksi tulkinnoille. Rimmon-Kenanin lainaama tutkija katsoo, että ”semioottisen tutkimuksen puitteissa henkilöt menettävät etuoikeutensa, keskeisen asemansa ja määritelmänsä”. Suljetun tekstin segmentteinä henkilöt ovat enintään toistorakenteita, motiiveja, jotka yhä uudestaan kontekstuaalistetaan toisiin motiiveihin. Semioottisessa tutkimuksessa henkilöt hajoavat (Rimmon-Kenan 1991, 44.; Weinsheimer 1979, 195).

Yleisesti tunnustetaan, että tekstissä henkilöt ovat verbaalisen kokonaishahmon solmukohtia; tarinassa ne ovat (jo tarinan määritelmän mukaan) ei-verbaalisia (tai esiverbaalisia) abstraktioita, rakenteita (Rimmon-Kenan 1991, 45).

2.2. *Henkilöhahmon osuus vahvistuu tulkinnassa*

Henkilöhahmot on muotoiltu lukijan ihmiskäsityksen pohjalta, ja ne ovat tässä suhteessa ihmisen kaltaisia. Tekstin osina henkilöahmoja ei voi irrottaa tekstikokonaisuudesta, tarina taas tislaa henkilöahmon irti tekstuaalisuudesta (Rimmon-Kenan (1991,45) siteeraa Chatmania:

Henkilöhahmojen rinnastaminen ”pelkkiin sanoihin” on väärin toisestakin syystä. Monet monituiset pantomiimit, tekstittämättömät mykät filmit, baletit ovat osoittaneet, miten joutava tuollainen rajoitus on. Me muistamme fiktiiviset henkilöt liiankin usein hyvin elävästi, vaikka emme muista ainoatakaan sanaa koko tekstistä, jossa ne heräsivät henkiin; uskallan jopa väittää, että lukijat yleensäkin muistavat henkilöhahmot juuri tällä tavalla. (Chatman 1978, 118.)

Monet tutkijat alistavat henkilöhahmot toiminnalle. Esim. Greimas erottaa aktantit, toistuvat roolit ja niiden realistumat (aktorit). Kumpikin määrittetty teosta käsin, sen suorittajana tai kohteena. (Rimmon-Kenan 1991, 46-47 ;Greimas 1979, 3.)

Voidaan kysyä, mitä ”Valkeakosken Madonnan” henkilöhahmo kertoo tekstin kokonaisuuden kannalta. Karaoke-laulaja, ”kaksytkolme kai”, edustaa kokoelmassa raikkautta ja uskoa tulevaisuuteen ja rinnastuu relativistisia periaatteita noudattavaan ”ruusuun”. Nuori nainen laulaa ja kokoelman ”kokeva minä” kuuntelee savuisessa kapakassa:

Rimmon-Kenanin esittelemää Greimas’ta lainaten Madonna esiintyy viestin lähettäjänä ja runoilija viestin vastaanottajana. Samalla tavoin voidaan jatkaa, että Madonna toimii subjektina ja runoilija objektina. (Rimmon-Kenan 1991, 46-47; Greimas & Courtes 1979, 3.)

Henkilöhahmon asema vahvistui strukturalismissa vuonna 1970, jolloin Barthes pohdiskeli, että kertomukselle on ominaista henkilöhahmo, ei niinkään toiminta (Rimmon-Kenan 1991, 47; Barthes 1974, 131).

Greimas’ta mukaellen voitaisiin määritellä tätä kertomusta seuraavasti: runoilija rakastaa muusaa ja muusa rakastaa runoilijaa. Runoelman edetessä asetelma muuttuu siten, että muusa ei enää rakasta kovin paljon, vaikka runoilija on edelleen rakkautensa pauloissa. Lopulta kokoelman ”kokeva minä” luopuu toivosta yli nelikymppisen ruusun kanssa, vaikka näkeekin suhteen vuoksi paljon vaivaa. (Rimmon-Kenan 1991, 46-47; Greimas & Courtes 1979, 3.)

Aikuisikänsä alussa olevaan ”Madonnaan” hän luo platonisen suhteen, joka jatkuu kuukausia kaupungin kaduilla ja ravintoloissa. Implisiittisen tekijän kiintymyksen astetta selittää myös se, että ”Madonnaa” kuvataan muista upotuksista poiketen kahdessa runossa.

Rimmon-Kenanin lainaaman Ferraran mukaan fiktion objektit ja tapahtumat ovat olemassa suhteessa henkilöhahmoon (Rimmon-Kenan 1991, 47-48 ; Ferrera 1974, 252).

Rimmon-Kenanin mukaan henkilöhahmon ja toiminnan alisteisuudet ovat yhteydessä kertomustyyppiin. Henkilöhahmot voidaan alistaa toiminnalle, kun toiminta on huomion keskipisteessä, mutta toiminta voidaan alistaa henkilöhahmolle heti, kun lukijan kiinnostuksen kohde vaihtuu. Saman tekstin eri tulkinnat voivat rakentaa hierarkiansa eri tavoin; sama koskee myös yhden lukemisprosessin eri vaiheita. Rimmon-Kenan päättää vielä, että hierarkioiden käännettävyys on ominaista myös

kirjallisuudentutkimukselle ja teorialle. (Rimmon-Kenan 1991, 48-49.)

Edellä kirjoitettuun viitaten, voidaan kysyä miten tämän kirjoittaja suhtautuu tutkimaansa tekstiin. Narratologisesti tämä tutkimus lähtee siitä, että *Rose of Nekala*-runoelma on kokonaisuudessaan yksi kokonainen teksti, jossa rinnastuvat ”rakastava pari” ja päähenkilöiden itseensä liittämät sivuhenkilöt.

Tutkija lähtee siis siitä, että teksti on kokonaisuudessaan yksi, ja sen sisälle rakennetut upotetut tarinat heijastavat tai antavat ristivalotusta päähenkilöille. Mistä näkökulmasta tekstuaalista ainesta tutkitaan?

Tutkimuksen tekijä on keski-ikäinen mies, mikä tekee luonnolliseksi sen, että hän lukee ensisijaisesti tekstiä siten, miten tekstin miespäähenkilö valottuu. Hän on lopulta sen lopulta itse kirjoittanut ja julkaissut 2005, mikä lisää kiinnostusta.

Strukturalistisen tulkinnan mukaan on mahdollista tutkia henkilöhahmoja siinä missä toimintaakin. Tutkija on tässä tutkimuksessa toisaalla esittänyt

biografisia tulkintoja, mutta tässä luvussa kokoelma nähdään kerronnan teorian valossa.

Runo runolta henkilöhahmoon liittyy lisää piirteitä, kunnes lukijalle kirkastuu selkeä kuva miehestä. Se onnistuu yleistysten avulla, jolloin on mahdollista tehdä analyysi päähenkilön luonteesta. Tekstin perusteella ”lyyrinen minä” on selkeästi kiinnostunut naissukupuolesta, vaikkakin onkin asunut jo vuosia yksin. Hän on kiinnostunut naisista myös siinä mielessä, että miettii elämänsä vaikuttaneita ratkaisuja. Voi ajatella, että tavallaan hänen etsikkoaikansa naisten suhteen on osittain mennyt ohi. ”Ruusu” on jo linnoittautunut omiin maailmoihiinsa, eikä ole kuitenkaan lopulta kiinnostunut tiiviistä suhteesta, vaikka tekstin alussa siltä vaikuttaa. Kirjan päähenkilöltä löytyy androgyyniä herkkyyttä, mikä näkyy muun muassa runossa ”Iisveden ihme”. Näemme päähenkilön myös Valkeakoskella nuorten naisten parissa. Erityisesti suhde ”Valkeakosken Madonnaan” on platoniselle tasolla.

Koska tekstin naispäähenkilö on saanut nimensä otsikkoon, on hän myös selkeästi tutkimuksen fokuksessa. Voidaan ajatella, että hän kaikkine nahkoineen eräänlainen esikuva teokseen konstruoiduille implisiittisille lukijoille, jotka saattavat olla 20-30-vuotiaita naisia. Nuorten naisten upotetut tarinat voimistavat kuvaa itsekkäästä ja itselleen elävästä ihmisestä. ”Muusa” kuvataan toisessa osassa seuraavasti: ”Mieli vaeltaa omia matkojaan/ vieraiden kaupunkien atraktioissa.(RON, 32)

”Ruusuun” liittyy myös liike, joka viestittää levottomuutta. Ruusu on yhden kodin menettänyt eikä hän halua toista rakentaa. Voi olla, että tämän tekstin ulkopuolella voisi löytyä ambivalenttia halua sitoutumiseen, mutta pääasiassa hän haluaa pukeutua viehättäväksi. Hän on kiinnostunut rahasta, mutta katsoo, ettei ole hänen asiaansa ratkaista sen hankkiminen. Jokainen yksi seteli vie hänen asiaansa eteenpäin. Vähitellen lukija ymmärtää, että ”ruusun itsenäisyys” on suhteellista, ja hän poukkoilee miesten välillä

saadakseen sopivan annoksen turvallisuutta ja vaihtelua. Tekstiä lukiessaan kuva naisesta muuttuu upotusten vuoksi.

2.3. *Kerronta vaihtuu 3. persoonaan*

Myös fokalisoinnin muutos osittain ulkoiseen kerrontaan valottaa uudella tavalla runoelman päähenkilöä. Tämä muutos teoksen ensimmäisestä osiosta Valkeakoskella tapahtuvaan toiseen osaan, on teoksen kerronnan kannalta keskeinen muutos. Päähenkilön kuvaaminen ulkopäin on nähtävä narratologisesti rikkautena, sillä päähenkilö nähdään yhtenä toimijana kaupunkilaisten joukossa. Päähenkilöä valottaa hänen seuransa, joka on toisenlaista kuin ”ruusu”.

Teoksen ensimmäisessä osassa kerronta on tiivistä ensimmäisen persoonan kerrontaa, jossa fokuksessa on tiivistä kertoja ja hänen muusansa . Osion ensimmäinen runo alkaa seuraavasti:

”Mä en ole mikään formulamies” ja toinen runo ”Olen runoilija joka vaikenii---

Kokoelman kaksi ensimmäistä runoa ohjaa lukijaa uskomaan, että kyseessä on poikkeusyksilön tarina. Runoilija on keskittynyt rakkaussuhteeseensa, ja –kuten implisiittinen tekijä antaa ymmärtää - ympäröivä arkitodellisuus näyttäytyy lähes absurdina tai ainakin tylsistyttävältä.

Ensimmäisessä runossa ”minä” istuu kulmabaarissa, mutta hänen toimintonsa eivät noudata enemmistön tapaa olla. Runoilija katsoo kuin ulkopuolisena enemmistön vapaa-ajan viettoa:

--- Mä lähes vihaan iltiksiä ja/ ja sitä maailmaa kuka ajaa nopeimmin/(RON, 7).

Runon ”kokeva minä” resignoituu yleisestä ajan kuluttamisesta. Sisään päin kääntyneenä hän ajattelee tyttöystävänsä ”toisessa kaupungissa”. Toisessa runossa ”kokeva minä” - joka toimii rinnakkain fokalisoijan kanssa - viittaa suoraan itseensä, ja hakee kontaktia tyttöystävänsä. Rimmon-Kenan siteeraa Genetteä, jonka mukaan fokalisointi edustaa käsitteenä tiettyä abstraktiuden astetta, joka välttää ”näkökulman” tunnusomaisesti visuaaliset konnotaatiot. Rimmon-Kenanin mukaan sen puhtaasti visuaalisuuteen viittaava merkitys tulisi laventaa käsittämään myös kognitiivinen, emotiivinen ja ideologinen suuntautuminen. (Rimmon-Kenan 1991, 92; Genette 1972, 206.) Runoelman ensimmäinen osa kertoo tekstin primaaritarinaa. Kokoelman toisessa osassa tiivis ote yksilötarinaan etääntyy, ja kertojana toimii edelleen ”runoilija-minä”. Nyt pikkukaupungin henkilöitä – mukaan lukien runoilija itse - kuvataan kuitenkin kolmannessa persoonassa ulkoa päin.

Kerrontateknisesti muutos on suuri, sillä kertomus lavenee rakkaussuhteen esittämisestä yhteisökuvaukseen. Näkökulma vaihtuu rakkaudennälkäisestä runoilijasta näkemäänsä tiedostavaan toimittajaan. Kuvatessaan pientä yhteisöä ja päähenkilöä kaikkitietävä kertoja pyrkii objektiivisuuteen. Kuvatut ihmiset nähdään tekstissä osana yhteisöä. Heitä kuvataan julkisilla paikoilla, jossa ”kokeva minä” ottaa kontaktia itseään nuorempiin henkilöihin. He ovat lähes kaikki naisia, ja tavallaan kaikki yhteisön julkkiksia. Valkeakoski-episodissa hän-kerronta ja minä-kerronta vuorottelevat. Lapsuutensa kaupungissa viettänyt runoilija rekisteröi muutoksia, sekä yleisiä että itseään koskevia. Perustarina jää osittain taka-alalle. Itse päähenkilön kuva tarkentuu, kun häntä kuvataan ulkoapäin:

*Sunnuntaipäivä tehtaan varjossa
 rahan haju sakeana ilmassa
 Runoilija spatseeraa valtakatua ja
 tarkkailee itseään liikkeiden ikkunoista
 hän klenkkaa lievästi toista jalka
 mikä on rekisteröitävissä/RON 29*

”Kokeva minä” luotaa itseään kävelemässä vauraan pikkukaupungin katuja. Hän on kävellyt lapsena ja koululaisena tätä valtavylyä paljon. Se on liittynyt keskeisenä osana hänen elämäänsä. Kun hän palaa takaisin kotikaupunkiinsa, ilmapiiri on muuttunut kovemmaksi. Runoilija katselee itseään liikkeiden ikkunoista. Runoelman ensimmäisen osion lähes symbioottiset runot heijastivat totaalista molemminpuolista hyväksyntää. Suhteen alkuvaiheessa ”kokeva minä” ei etsikään ulkopuolista hyväksyntää, vaan kahden välinen suhde riittää.

Saapuessaan Valkeakoskelle hän omaksuu tarkkailijan osan. Teokseen konstruoitu implisiittinen tekijä näkee päähenkilön ulkopuolisen silmin. ”Nekalan ruusu” vetäytyy miehen seurasta, ja runoilija tutustuu uudelleen ja yksinomaan kotikaupunkiinsa. Edellä siteerattu runo on koko kokoelman kannalta tietynlainen avainruno, sillä siinä vammaisuus ja taloudellinen torjunta liitetään yhteen. Tämän runon tekstiin konstruoituina lukijoita voisivat olla kaikki valkeakoskelaiset.

Voitaisiin kirjoittaa sata runoa vammaisen sisäisistä tunnoista, mutta edellä lainatussa runossa runoilijan tila nähdään visuaalisesti niin kuin hänet näkevät kaikki kaupunkilaiset. Tähän runoon sopii fokalisaation käsite.

”Kokeva minä”- jonka ajatuksiin vammaisuudesta implisiittiset lukijat ovat tutustuneet- nähdään tässä runossa hetkellisesti ulkoapäin ikään kuin sirkukseen tuotuna. ”Kokeva minä” tajuaa asemansa paremmin kuin koskaan.

”---häntä on luonnehdittu lehteen kirjoittajaksi

*Jumalan armosta
ja siitä huolimatta tai siitä johtuen
sedät eivät halua antaa tilaa palstoillaan
/Tai yhdellä poikkeuksella: ilmaiseksi saa kirjoittaa. RON 29*

Kuten Rimmon-Kenan tuo esiin, kyseistä tekstin ulkoista fokalisointia voi esiintyä myös ensimmäisen persoonan kertomuksessa. Tehtaan varjossa – runo fokalisoituu ylhäältä päin, kun ”kokeva minä” klenkkaa tyhjää pääkatua. Vain verhot heilahtelevat kerrostalojen ikkunoissa. (Rimmon-Kenan 1991,95-98.)

Absrahoidessaan tekstin kahden päähenkilön tarinaksi, teksti kertoo kronologisen ideaalin järjestyksen. Rimmon-Kenan viittaa luonnolliseen kronologiaan. Hänen mukaansa ”ankarasti lineaarinen kronologia” ei siis ole tarinoiden luonnollinen eikä myöskään tosiasiallinen piirre”. (Rimmon-Kenan 1991, 26.)

Kertomuksen tapahtumat voidaan luokitella kahteen päälajeihin: niihin, jotka edistävät toimintaa tarjoamalla valintatilanteen(ydintapahtumat) ja niihin, jotka laventavat, jatkavat tai pitkittävät ydintapahtumia(katalysoijat) (Rimmon-Kenan 1991, 25 ;Barthes 1966, 9-10; Chatman 1969, 3,14-19). Tutkittavassa kokoelmassa ydintapahtumia ovat ”ruusun” ja runoilijan kohtaamiset, jotka kaikessa hetkellisyydessäänkin vievät tarinaa eteenpäin. Niissä korostuu kiintymys, joka ilmenee voimakkaana seksuaalisuutena. On ilmeistä, että toisessa ja kolmannessa osassa kuvattujen nuorten naisten osuudella on katalysoiva osuus. Lukija tajuaa, että tällaiset nuoret naiset antavat päähenkilölle uutta ajattelemisen aihetta. Kohdatut naiset laventavat kuvaa päähenkilöstä. Vammaisena ihmisenä hänellä on kykyä myötäelämiseen ja havainnointiin.

Rimmon-Kenanin mukaan rakennekuvaukset esittävät, ”miten tapahtumat liittyvät mikrosekvensseiksi, jotka vuorostaan liittyvät makrosekvensseiksi,

jotka yhdessä luovat kokonaisen tarinan. Tarinan ja makrosekvenssin välimaastoon on joskus aiheellista sijoittaa välittävä yksikkö, jota voidaan nimittää tarinalinjaksi.”(Rimmon-Kenan 1991,25.) Rimmon-Kenanin mukaan silloin kun yksi peräkkäisten, samoja henkilöitä koskevien tapahtumien sarja vakiintuu tekstin hallitsevaksi tarina-ainekseksi; siitä tulee keskeinen tarinalinja (Rimmon-Kenan 1991,25). *Rose of Nekala*-teoksen keskeinen tarinalinja on ”kokevan minän” ja hänen naisensa tarina. Tekstin ensimmäinen osa koskettaa pelkästään tätä tarinaa, ja tarina jatkuu myös toisessa ja kolmannessa osassa. Kokoelman viimeinen runo ”Kaustinen” nivoo yhteen tämän kokoelman keskeisen tarinalinjan. Runoelma on luonteeltaan omaelämäkerrallinen, jolloin tarinan selkeä muodostaminen on ensisijaista. Tarina seuraa pitkälti kirjailija Ilari Rannan elämän kulkua, mutta ei ole sellainen ”omaelämäkerta” joita paljon julkaistaan. Toisaalla tutkimuksessa on luonnehdittu kirjailijan ja runoteoksen suhdetta.

Runoelmaa värittää runsas liioittelu, jopa harhauttaminen. Luodessaan entiteetin kirjailija on voimakkaasti tiedostanut, että jotkin elämän vaiheet ovat kirjallisesti kiinnostavampia kuin toiset. Koska *Rose of Nekala* – kokoelman fiktiivinen maailma muistuttaa kerronnallisuudessaan omaelämäkerrallista romaania voi siihen soveltaa käsitettä ”Erlebendes ich” ”eli kokeva minä” (Tammi 1992, 11).

Kokeva minä keskeisenä henkilönä lähenee kertojaa, sillä kerrontaa kuvaamaan sopivat Rimmon-Kenanin mukaan tekstin sisäiseen viestintään kuuluva kuvitteellinen kertoja, joka välittää kertomuksen kuvitteelliselle yleisölle (Rimmon-Kenan, 1991,10).

Kyse on siis implisiittisestä tekijästä. Pekka Tammen mukaan tekstin luodessaan kirjailija on usein konstruoinut teoksen sisään tekijän, joka on itsenäinen suhteessa fyysiseen kirjailijaan (Booth1961/1973,70-71: 1974,11 ; Tammi 1992, 21-24).

Teksti alkaa lennokkaasti kieltolauseella ”Mä en ole mikään formulamies”. Ensimmäinen persoonan kerronta säilyy lähes läpi kokoelman. Fyysinen kirjailija Ilari Ranta on konstruoinut tekstiin implisiittisen tekijän, joka muistuttaa paljon ”kokevaa minää” kertojana. Tekstin toisessa runossa todetaan:

”olen runoilija joka vaikeni viisitoista vuotta”.(RON,9)

2.4. *Implisiittisen tekijän yleisö*

Tietynlainen teksti edellyttää aina tietynlaisen tekijän. Tutkittavassa runoelmassa tekijä-kertoja on nuorekas, älyllinen, huumorintajuinen, kriittinen ja oppositiossa valtaapitäviä vastaan. Teksti kertoo siitä, millaista on elää vammaisena ja varattomana uuden vuosituhaten Suomessa. Minä-muotoinen kertoja vaeltaa läpi runoelman ilmaisukeinonaan puhuttelu. Kertojan ase on huumori, jolla läpäisee monet vaikeat asiat kerrottavassa tekstissä./Olen runoilija/joka vaikeni/ viisitoista vuotta/ eikä se ollut edes vaikeaa/--- Tämä itseironinen runo viittaa juuri lakoniseen huumoriin, jota tekstissä viljellään.

Sisäistekijä antaa ymmärtää, että vuodet ovat vierineet kuin itsestään ilman mainittavaa toimintaa. Olisi luettavissa fyysisen kirjailijan elämästä, että paljon on tapahtunut, mutta esimerkiksi monet strukturalistit katsovat, ettei tämän tietäminen ole narratologisen näkökulman kannalta relevanttia. Silti Tammen teoksessa kirjailija Markku Envall esittää intentionaalisen tulkinnan omasta aforismistaan (Tammi 1992, 152).

Kirjailijan intentio on kuohuttanut myös tämän kirjoittajan mieltä. Voin sanoa, että kirjailijana Ilari Ranta pyrki paitsi tietynlaiseen kielelliseen virtuoositeettiin, myös poleemisuuteen. Tekstin tarkoitus oli kuvata

mahdollisimman puhdasta suhdetta ilman taloudellista riippuvuutta. Sen oli tarkoitus herättää yhteiskunnallista ärtymystä ja keskustelua.

Kolmisen vuotta julkaisun jälkeen suhde tekstiin on muuttunut.

Episodimaisten, upotettujen runojen merkitys kirjailijalle on kasvanut.

Runoilijan ja muusan suhde osoittautui taakaksi, kun taas muu ihmiskuvaus on osoittautunut jälkikäteen keveäksi ja kantavaksi.

Ehkä voi sanoa, että upotetut runot selkeästi nuoremista ihmisistä valottavat muusan toiminnan – muun muassa salaperäisyyden - ironisessa valossa. Romanttiseen rakkauteen ensi huumassa hurautanut ”ruusu” iloitsee lopulta jokaisesta kaksikymppisen setelistä, jonka käteen saa.

Teoksessa kuvatut nuoret ihmiset ovat raikkaampia; ehkä senkin takia että elämää on eletty Aids-sairauden aikakaudella.

Tulkitsen, että implisiittinen tekijän avulla teokseen on sisäänrakennettu idealismia, joka vetoaa suhteellisesti ottaen nuoriin naisiin.

Kirjailijan intentiolla ei siis ole enää sama merkitys, kun se mitä hän lukee kolmisen vuotta ilmestymisen jälkeen. Julkaisemisajankohdan odotushorisontti on jo ohitettu. Kosketus kirjan lukijoihin on vaikuttanut Rannan käsitykseen omasta kirjastaan. Kirjaan lukemisen jälkeen ovat voimakkaimmin reagoineet 20-30 –vuotiaat naiset. He ovat selvästi saaneet osviittaa omaan elämäänsä: kyseessä on idealistisessa valossa kirjoitettu epäidealistinen rakkaustarina. Kirjailija Ilari Rannan yleisö tajuaa, että ”keski-ikäinen nainen” antaa lopulta varsin vähän. Mies lopettaa suhteen vähin elein, koska ei näe enää valoa horisontissa.

Pekka Tammi viittaa suomalaiseen reseptioestetiikkaan, jossa leikitellään ajatuksella, että tekstejä ei ole (Tammi 1992,139-142).

Tämä ajattelu perustuu Rien T. Segersin teokseen, jossa ajatus lukemista ohjaavasta struktuurista yksinomaan kielletään. Joidenkin reseptioesteettisten näkemysten mukaan sanataideteosta ei ole olemassa objektiivisessa, staattisessa muodossa. Ainoastaan lukija antaa teokselle

merkityksen ja sen takia on kiinnostavaa tutkia lukijoiden odotushorisonttia. (Segers, 1985, 9.)

Narratologia sen sijaan luottaa esimerkiksi tekstiin generoituihin sisäislukijoihin – jotka voisivat tutkittavassa teoksessa olla lähellä Rose of Nekalan kaltaisia naisia. He saavat heti tietoa esimerkiksi sisäistekijän humoristisesta luonteesta.

Näennäisesti yhtä naista puhutteleva teksti saa lopulta paljon laajemman yleisön. Voidaan ajatella että tekstin sisäislukijoina toimii laaja joukko naisia, jotka ovat kiinnostuneita siitä, miten runoilijan ajatus etenee. Implisiittinen tekijä suuntaa ajatteluaan tietyllä joukolle ”lukijoita”. Huolimatta elämässä kokemistaan vaikeuksista implisiittinen tekijä ei ole luopunut älyllisestä huumoristaan ja tarkkanäköisyydestään.

2.5. *Implisiittisen tekijän maailmankuva*

Runossa ”Juutinrauma” implisiittinen tekijä kuvaa yhteiskuntakriittisesti vaurasta Etelä-Ruotsia. Tämä runo on kirjoitettu implisiittisen tekijän hengen mukaan. Hänen havaintonsa on edelleen tarkka. Tekstin pyrkimyksenä on ollut tarkkuus ja tietynlainen yksiselitteisyys: ajatus polveilee yksityisestä yleiseen vaivattomasti. Voidaan puhua myös ”implisiittisen tekijän” maailmankuvasta, jossa rinnastuu yksityinen elämä ja yhteiskunnallinen kritiikki. Tavallaan ne punoutuvat yhteen: yhteiskunnan tyly suhtautuminen heijastuu ihmissuhteisiin latistavasti. Vakaampi taloudellinen asema helpottaisi myös ihmissuhteita. ”Implisiittisen tekijän” ja teokseen rakennettujen ”lukijoiden” suhdetta voisi edelleen kuvata luottamukselliseksi. *Rose of Nekalan* tarina on selvästi ihanteellinen. Voi sanoa, että keskeinen tarinalinja (runoilija ja muusa) kuvaa tietyllä tapaa menneen maailman tarinaa, jossa huolimatta

henkisestä läheisyydestä harrastetaan laskelmointia ja oman hyödyn tavoittelua.

”Kokeva minä” jää suhteessa selvästi tappiolle, mikä saa hänet muistamaan ihmissuhteita, joissa oli enemmän valoa. Upotettuina tarinoina ”Valkeakosken Madonna”, ”Tarjoilija”, ”Pikkusysteri”, ”Tuula” luovat valoa kokoelmaan, joka muuten tummenee loppua kohden. Rimmon-Kenanin mukaan osa tutkijoista katsoo, että silloin kuin lähtökohtana tarina eikä teksti, josta se on abstrahoitu, havaitaan, että tarina voidaan siirtää viestintävälineestä toiseen, kielestä toiseen ja myös yhden kielen puitteissa. Tämä edellyttää näkemystä, että on olemassa ”eräänlainen yleinen rakenteellinen runko, jonka tasolla narratiivisuus jäsentyy ennen ilmentymiään” .(Rimmon-Kenan 1991,15 ; Greimas 1977, 23.)

Ajatuksella voi leikkiä. Jos *Rose of Nekala* –runoteoksesta tehtäisiin elokuva, teoksen pohjalla oleva tarina voisi siirtyä viestintävälineestä toiseen. Asia on huomioitu teosta kirjoitettaessa, sillä teksti sisältää runsaasti visuaalisia aineksia. Kirjailija Ilari Rannan tapa hahmottaa on visuaalinen. 1960-luvulla syntyneet oli ensimmäinen laajemmin kuvaa hahmottanut sukupolvi.

Narratologinen tutkimus on osittain palannut yhteistoimintaan biografisen tutkimuksen kanssa. Kaunokirjallisten tekstien ainutkertaisuus esimerkiksi lääkeresepteihin verrattuna viittaa siihen, että henkilöhahmoilla on mahdollista olla vastineensa reaalityodellisuudessa.

Itse kirjailijana en pystyisi kuvittelemaan itselleni tuotantoa, jossa ei – ainakaan välillisesti- viitattaisi elämässäni tapaamiini ihmisiin. Kerran luodut henkilöhahmot elävät seuraaville sukupolville ja heidän vastineensa todellisuudessa elävät omaa elämäänsä.

Tämän kirjoittajalla on asiassa erityinen huoli. Kirjailija Ilari Ranta on konstruoinut tekstiin esimerkiksi ”kokevan minän”, ”implisiittisen tekijän” ja ”implisiittisen lukijan”. Tässä tutkimuksessa on päädytty siihen, että

runoelma jäljittelee todellisuutta yksinomaan jo siitä syystä että tutkielman tekijä on myös kirjan kirjoittaja ja hänellä on paljon tietoa teoksen kirjoittamisprosessista. Sitä lukevat monet ihmiset, joilla ei ole mitään tietoa tekstin ja Ilari Rannan elämän suhteesta. Esimerkiksi teokseen sisältyvästä hallitusta maantieteen käsittelystä yleisö saa kuitenkin osviittaa, että teoksen muutkin faktat saattaisivat ovat totuudellisia.

On silti rohkeata väittää, että kirjailija Ilari Ranta ja teoksen ”kokeva minä” olisivat sama asia. On totta että kirjailijalla oli intentio kirjoittaa teos, joka kertoo nuoren ihmisen elämänkaaresta nuoruudesta keski-ikään.

Kun tällainen ajatus pyörii päässä vuodesta toiseen, teos viittaa paitsi toisiin kirjallisiin teoksiin, myös kirjailijan elämään. On luonnollista, että ihmissuhteet jäävät parhaiten mieleen, ja niistä haluaa lukea myös yleisö. Voin tunnustaa, että tekstiin konstruoidut implisiittiset lukijat ovat olleet fyysisellä kirjailijalla mielessä tekstiä synnyttäessä. Oli ilmeistä, että fyysinen kirjailija kirjaa kirjoittaessaan laati samalla eräänlaista käyntikorttia itsestään.

2.6. *Ironinen Rose of Nekala*

Kirjan nimi *Rose of Nekala* on ironinen, sillä koko teos ei paljasta naiselle mitään muuta erisnimeä. Kuvatessaan päähenkilöä käytössä on osittain ”ironinen diskurssi”. Pekka Tammi siteeraa Boothia, jonka mukaan: ”Sen lisäksi, että ironia onnistuakseen vaatii vastaanottajan, joka tajuaa viestin sanoman, vaaditaan oletus, että on potentiaalisia vastaanottajia, jotka eivät huomaa ironisen viestin merkitystä” (Tammi 1992, 127.; Booth 1961/1973, 300-309; 1974, 33-44; 1983, 425-427).

Rose of Nekalan runossa ”Mikään ei saa tulla väliimme”(RON 13) ironisoidaan ”ruusun” isokokoisia rintoja. Ironia on lempeän sävyistä,

mutta selvästi etäisyyttä ottavaa. Naispäähenkilö on ilmiselvästi yleismaailmallinen nainen, joka asuu tamperelaisella pienteollisuus- ja puutaloalueella. Epiteetti ”rose” viittaa siihen että hän on viehättävä ihmisenä.

Tarinan henkilöhahmo on konstruktio, jonka lukija kokoaa erilaisista tekstiin sirotelluista viitteistä. Barthesin mukaan tämä on ”nimeämisen prosessia” ja Chatmanille henkilöhahmo on ”piirteiden paradigma”.

(Rimmon-Kenan 1991,49 ; Barthes 1970, 98-99 ; Chatman 1978, 127.)

Voidaan sanoa että kuva päähenkilöistä tarkentuu lukuprosessin edistyessä. Kertomuksen sisällä toimivat ”sisäislukijat” saavat kerronnan lähetessä loppuaan aina uutta tietoa ”ruususta” joka on ”kokevan minän” rinnalla toinen päähenkilö. Implisiittinen tekijä antaa ymmärtää, että tällaisia ihmisiä liikkuu maailmalla enemmänkin.

Ehkä englanninkielisen nimen antaminen tamperelaiseen lähiöön viittaa siihen, että kyseinen nainen elää väärässä paikassa, ehkä kenties väärässä maanosassa. Hänellä ei ole suomalaista erisnimeä, vaikka hänen ulkomuotoaan ja seksuaalisia ominaisuuksiaan kuvataan tarkasti. Kirjan päähenkilö kuvaa häntä herkällä hetkellä ”rakkaaksi”. Tarinan alkuvaiheessa kuvataan lähes symbioottista suhdetta ja mahdollisuutta ”suureen rakkauteen”. Elämän realiteetit johtavat tiet erilleen ja miltei hylkäykseen.

Miespäähenkilö tapaa Valkeakoskella lukuisia naisia, jotka osoittavat kiinnostusta. Silti mies viettää lukuisia päiviä yksinäisyydessä ja käy läpi miltei jo ohimennyttä suhdetta. Ikäero ja naisen vanhemmuus vaikuttavat lopulta latistavasti suhteeseen. Epiteetin ”the rose” käyttö viittaa myös ikäeron luomaan kunnioitukseen. Päähenkilön kotikaupungissaan tapaamalla naisilla on kaikilla erisnimet, joita hän käyttää sujuvasti. Kirjan nimistä päätyy tarjoilija Kaarina.

Naisilla on päähenkilön mielessä ehkä ohikiitävä merkitys ja terapeutista merkitystä edellisen suhteen hiipuessa. Takautumana kokoelmassa esiintyvällä Helsinki-episodilla on vakavampaa merkitystä. Lause ”hengailtiin Tuulan kanssa frendipohjalta” ponnahtaa esiin runoelman osassa III kuin salama kirkaalta taivaalta.

Runossa ”Sedät heiluvat”(RON 40) esiintyvän naisen nimi on aito, ja yleisenä nimenä heijastaa tiettyä 60-luvulla syntynyttä sukupolvea. Tuula on tarinan henkilöahmo, joka on selkeästi ”ruusua” nuorempi. Episodi kesäisestä Helsingistä on yksi runo, jossa peilataan takautumana lyyrisen minän elämää ja ”ruusua”. Tuulan henkilöahmo lanseeraa teokseen lauseen ”Sedät jaksaa heilua”. Tämä ironinen lause on peräisin pop-orkesterin iskelmästä, mikä oli suosittu 1990-luvun alussa. Lähinnä se viittaa siihen, että tietynikäiset sedät haluavat puuttua itseään nuorempien ihmisten elämään. ”Kokevan minän” elämä olisi saanut uuden käänteen, jos hän olisi mennyt yksin huumorintajuiseen Tuulan kanssa. On mahdollista että kesällä 1989 tavattu, viljantilaisen maatalon tytär, olisi myös muuttanut elämän suunnan. Platoniseen välittämiseen viittaava teksti herättää ainakin naispuoleiset lukijat lukijat.

Oli kuuma kesä

yhdeksänkymmentäkolme

hengailtiin Tuulan kanssa

frendipohjalta

juotiin ykkösolutta

Sibelius-puistossa ja

naureskeltiin elämän mielettömyyksille

*Hän sanoi: ”Sedät jaksaa heilua ja
siitähän on jo ollut puhetta.*

*Se oli viimeinen nuoruuden kesä: lapsi syntyi seuraavana
keväänä.*

*Tuula jatkoi menovaihdetta ja meni naimisiin saksalaisen
kanssa Pariisissa.*

*Joskus mulla on ikävä, ja tapasinpa hänen nuoren kaksois-
olentonsa elokuvateatterin edessä. Kaksivitonon
”Ursula Andress”, oli kuin olisin jutellut itse ystäväni kanssa.*

”Sedät heiluvat” –runoa voi kutsua *Rose of Nekala* –tekstin alisteiseksi tarinalinjaksi. Tuula esiintyy kokoelmassa vain yhdessä runossa, mutta on paljastavaa seuraa tarinan päähenkilölle. Ensimmäinen säepari viittaa paitsi säätieteellisesti kuumaan ilmanalaan myös samanaikaiseen, mahdolliseen hypomaniaan. Suhde ei ole loppuun saakka fyysinen, vaan ”kokeva minä” antaa päivien kulua ilman painostavaa ajatusta sukupuoliyhteydestä. Kesän janojuoma on ykkösolut ja sitä kuluu Sibeliuksen puistossa. Parivaljakko on luonteeltaan nuorekas ja mielessä pyörii myös seuraavana keväänä tulossa oleva miehen lapsi. Voisi ajatella että päähenkilö on vastuuton – kun kerran pyörii blondin kanssa kaupungilla -, mutta tämä ei ole ainoa tulkintatapa. Ehkä mies halusi viettää viimeisen vapaan kesän. Ilman tulossa olevaa lasta yhteinen lähtö Suomesta olisi ollut lähellä. Toisensa löysivät tuolloin vammaisen miehen ja ”ylihyvänsäköinen” Tuula.

Viimeiset säkeet siirtyvät ajallisesti lähelle kirjoittamisajankohtaa, jolloin päähenkilö näkee kuin virtuaalitodellisuudessa Tuulan kaksoisolennon. Tekstiin upotettuja pienoistarinoita on ainakin neljä: Rannan tekstiin konstruoima implisiittinen tekijä harrasti kyseisistä kerronnan kohteista pitkäaikaista tarkkailua. Äärisemiootikkojen mielestä naiset redusoidut motiivi-tasolle, eikä niissä voida nähdä ihmisen piirteitä. Silti esimerkiksi Tuula-runon on herättänyt paljon humoristista palautetta teoksen lukijoilta.

Pienoistarinat nostavat esiin itseriittoisen ”ruusun”, joka laskelmoi jokaista tapaamista.

Kirja on kirjoitettu sinän ja minän kerrontana siten, että implisiittinen tekijä on lähettää viestejä sisäislukijoille. Tarinan edistyessä ironisen näkökulman osuus tulee hallitsevammaksi. Implisiittinen tekijä on tyytymätön, ja siksi käy läpi entisiä ja nykyisiä tyttöystäviä. Kirjallisuuteen olennaisena osana kuuluva ironia ja lukijoilta edellytettävä ironian taju korvaa lopulta kertomuksen alun lähes symbioottisen kuvauksen.

Teoksen ensimmäinen osa seuraa pääosiltaan kronologista tapahtumien järjestystä, ja suhde vaikuttaa hyvin läheiseltä. Jonkinlainen mitään tapahtumattomuuden – eräänlainen pelokkuus - käänne muuttaa suhteen pelkäksi tapailuksi, jossa eletään päivä kerrallaan eri kaupungeissa.

Teoksen ”kokevalla minällä” on paljon aikaa käydä läpi elämänsä kulkua. Siirryttäessä toiseen osaan päähenkilö on palannut entiseen kotikaupunkiinsa, eikä enää aseta suuria toiveita alussa hyvin tiiviiseen suhteeseen.

Teoksen toisessa osassa tekijän ja lukijan suhde muuttuu. ”Sisäistekijä” luopuu pääosin minän tilityksestä, ja kertoja kuvaa jo aiemmin viitatuissa pienoiskertomuksissa hän-kerrontana. Pienoistarinoiden henkilöitä kuvataan ulkoapäin yhteisönsä jäseninä. Päähenkilö muistaa olevansa ammattitoimittaja, kun alkaa tutustua uudelleen kotikaupunkiinsa. Teksti kuvaa useita naisia ulkopuolisen tarkkailijan näkökulmasta. Suhde näihin naisiin on platoninen, mikä heijastuu näkökulmaan. Tarkkailija haaveilee intiimistä suhteesta, mutta kuvaa naisia varovaisesti etäisyyden päästä.

Rose of Nekalassa kuvataan pääasiassa kahta henkilöä eli runoilijaa ja muusaa. Kahdenvälisestä suhteesta teksti laventuu useita henkilöitä esitteleväksi kokonaisuudeksi. Mielenkiintoista on kuitenkin, että ajallisen

etäisyyden päästä edellä mainitut upotustarinat nousevat esiin lukukokemuksessa.

Upotustarinoissa näkee esimerkiksi, kuinka runoilija on kiinnostunut työväenluokkaisesta tarjoilija-Kaarinasta tai ymmärtää karaoke-esiintyjän päälle. Miljöö, jossa päähenkilö liikkuu on jonkin verran surullinen.

Kirja kuvaa julkisia tiloja. Keski-ikää vahvasti lähestyvä mies on edelleen ”koditon”. Valkeakoskella kuvattu maailma kertoo siitä, että tyttö kuin tyttö kelpaisi. Upotetut pikkutarinat ovat omiaan syventämään päähenkilön karakteriä. ”Muusa” taas pyörii edelleen runoilijan ajatuksissa. Lopulta päiväreissu, kuten toisessa osiossa runo ”Pori” (RON, 33) riittää tapaamiseen määräksi. ”Rose” on kauniisti pukeutunut, millä hän kunnioittaa yhteistä matkaa. Heidän kotinsa on Opel Corsan kokoinen.

3. RUNOJEN TULKINTA/

OSA I

3.1. Ei mikään formulamies

Kokoelman ensimmäinen runo Ei mikään formulamies viittaa Euroopassa käynnissä olevaan formula-buumiin. Isot valtavirrat ovat kiinnostuneet formulakuskien edesottamuksista, mutta lyyrinen minä ajattelee vain tyttöään:

Ei mikään formulamies

*Mä en ole mikään formulamies
kulmabaarissani
jengi katsoo ja*

*lukee iltapäivän lehtiä
Mä lähes vihaan iltiksiä ja
sitä maailmaa kuka ajaa nopeimmin*

ajattelen

*kun lagerini yksin
tyttöni toisessa kaupungissa*

*Me ollaan niin kuin Bonnie ja Clyde
varastettiin toisemme
kai ensi istumalta*

Formulakisojen seuraamiseen kulminoituu keski-ikäinen miehisuus, joka hallitsee yhteiskuntaa. Siihen kulminoituu kabinettivalta, joka on vaikuttanut lyyrisen minän elämään. Voimakkaasti keski-ikäistyvät mies ja nainen löytävät toisistaan ”kadotetun nuoruuden” ja ”leikkivän ihmisen”. Leikkiessään he unohtavat joiksikin tunneiksi tai päiviksi taloudellisen ahdingon, joka painaa molempia. Yhteen menemällä ahdinko ei helpottaisi ainakaan naista, joka on taannut taloudellisen perustansa lapsiensa kautta. Lyyrinen minä on kirjailijan tavoin vammaisen. Sellainen ei tule koskaan saamaan helpolla rahaa, joten ansaitsevan miehen roolin kiertäminen ja leikkiminen kulkuria tuntuu hetken aikaa mielekkäältä. Loppu on jo nähtävissä alussa, sillä lyyrisen minän ja muusan kosketuspinta on haavoittuva.

Mitä pitemmällä aika kuluu, sen voimakkaammin lyyrinen minä kokee osansa ”viihdykkeenä” ja ”vaihteluna arkeen”, esimerkiksi (RON 28,34), Naisen käyttäytymisessä on havaittavissa sadismia, jolla hän kostaa yleensä miessukupuolelle: ”Olit sijoittunut minut arkesi palettiin/ osastoon kaksikymmentäkolme. Sinussa ei ole spontaanisuuden hiventäkään,/ parahdin/ odotin vuosia yhtä yllätysvierailua – turhaan/.(RON,34) Kirjan ensimmäisessä osiossa kirjan ”minä ja muusa” elävät kahdensadan

kilometrin etäisyydellä toisistaan akselilla Tampereen Nekala ja Helsingin Vuosaari, mikä sopii naiselle erittäin hyvin. Avausruno kuvaa fyysistä etäisyyttä ja henkistä sielunsukulaisuutta. Autot kiinnostavat silloin kun ne ovat omia. Kuuluisassa amerikkalaisessa rikoselokuvassa parivaljakko herätti kauhua ryöstämällä pankkeja, tutkittavassa kirjassa lyyrinen minä ja muusa ryöstävät hetkeksi toisensa sielunmaiseman. Suhde lähenee hetkellisesti symbioosia, johon toiset eivät pääse väliin.

Kirjailija Ilari Ranta on tietoisesti asettunut runon alkuun, koska se korostaa parin yhteyttä, joka kantaa kaupungista ja viikosta toiseen. Runo kuvaa optimistisesti suhteen alkukuukausia, jolloin ”rakkaus” tuntuu voittavan ”realiteetit”. Vertaus elokuvaklassikkoon viittaa tiiviiseen suhteeseen, joka syntyi suhteen ensimmäisinä hetkinä. Kokoelman edetessä symboloi lukijalla verenpunainen Opel Corsa kaksikon eroa materialistisesti suuntautuneeseen kansaan, siihen joka ajattelee että Corsat ovat nuorten autoja. Yhden päivän tai maksimissaan viikon matka pois kotipaikkakunnalta antaa suuren vapauden tunteen ja samalla tunteen yhteenkuuluvaisuudesta. Niin kauan kuin bensaa riittää, kulkurielämä tuntuu paremmalta kuin epätoivoinen osallistuminen elintasokilpailuun. Lyyrinen minä on luonteeltaan omistautuja ja se näkyy jo ensimmäisessä runossa tietynlaisena yksinäisyytenä.

3.2. *Olen runoilija*

*Olen runoilija
joka vaiken
viisitoista vuotta
ei se ollut edes vaikeaa
joskus mitään tekemättömyyden ahdistusta
Vuosaaren metsissä tai roskapankeissa*

*Sanovat minua pateettiseksi
itse puhuisin vanhanaikaisuudesta
Sinun hymysi on
tärkeämpi kuin päätoimittajien
lompakostaan kaivamat parturirahat
lähdetäänkö joskus Slovakiaan
keväällä kun kirsikkapuut kukkivat*

Olen runoilija/joka vaiken... (RON 8). Runo kuvaa lyyrisen minän mielenliikahdusta, joka maantieteellisesti sijoitetaan Helsingin Vuosaareen. Edellinen rakastettu ei ole innostanut runojen tekoon, joskin muuta kirjoittamista on harjoitettu. Runossa viitataan ”mitään tekemättömyyden ahdistukseen”, joka muusan löytymisen kautta on lauennut. Romanttinen rakkaus laukaisee viidentoista vuoden hiljaisuuden.

Runossa viitataan ”Vuosaaren metsiin tai roskapankkeihin”. Alkuperäinen Roskapankki on Kalliossa sijaitseva ahdistuneiden ihmisten keskiolutravintola. Se on niin kuuluisa, että lyyrinen minä haluaa pysytellä poissa. Paremmiin iltakalja maistuu vuosaarelaisissa kulman kuppiloissa. Vuosaaren metsät ovat laajat ja siellä voi kävellä kaikessa rauhassa.

Miehelle romanttinen rakkaus laukaisee ajatuksia taakse jääneistä naisista. Romanttinen rakkaus vapauttaa ajattelemaan naisista yleensä myönteisesti ilman taustalla vaanivaa mustasukkaisuutta.

Aiemmin voimassa ollut parisuhde oli tiukka, mutta yksinolon vuosien jälkeen muusa vapautti myönteiset tunteet yleensä naissukupuolta kohtaan. Kokoelmassa lyyrinen minä viestittää etupäässä lyyriselle muusalle, mutta aika ajoin kokoelman sivuilla esiintyvät lähes kaikki runoilijan entiset naiset. Kokoelman kirjoitusprosessin aikana eri henkilöille suunnatut viestit sulautuvat yhdeksi. Lyyrinen minä puhuttelee muusaansa, ja kertoo tapahtumista, jotka ovat tapahtuneet silloin kun muusa ei ole ollut paikalla.

Kirjoitusprosessi on ollut avoin joskin historiallisia henkilöitä on tietoisesti suojattu.

3.3. *Claudia C.*

Claudia C.

*Lapsena näin telkussa Cardinalen Claudian
syvään uurretussa uimapuvussa,
hän oli minusta kaikkein kaunein
Italian kimmeltävässä valossa,
Adrianmeren rannalla*

Kuluu vuosia ja vuosia:

*on kuin Claudia olisi tuotu takaisin elämäni
eräänlainen kotikutoinen deja vu
keskellä Pirkanmaan metsiä karujen ihmiskohtaloiden
keskiössä.*

*Ja nyt pala saapasmaata on täällä, hurraa
Naiseni, siis mun beibi on maailman
kaunein isoäiti Cardinalen jälkeen
enkä mä
ole asiasta pahoillani*

Claudia C. on kirjoitettu romanttisen rakkauden ensi huumassa.

Romanttinen rakkaus herkistää lyyrisen minän lapsuudelle. Lapsuuden onnellisia muistoja sisältävät muun muassa elokuvat. Teoksen lyyrisen muusan hiusten väri ja olemus tuo mieleen italialaisen Claudia Cardinalen. Kautta kokoelman lyyrinen minä korostaa romanttisen rakkauden ulkoisia avuja. Elokuvakieltä lainatakseni ”Nainen on kaunis ja auto kulkee”.

Ulkonäön korostaminen on selvästi kompensatiota sille, mitä materiaalista

ylivoimaa hallussaan pitävät miehet ovat itselleen onnistuneet hankkimaan. Lyyrinen minä on ylpeä muusansa ulkonäöstä päinvastoin kuin jotkut jotka vihaavat hyvännäköisiä naisia. ”Mun beibi” -ilmaisuu vaihtelee eri variaatioissa läpi kokoelman.

Kirjoitettaessa oli selvää, että suhde on päättynyt ja uutta muusaa olisi etsittävä. Sen takia on myös tarkoituksenmukaista korostaa ”nuoruutta”, koska suhde itseään vanhempaan naiseen raukesi. Tätä kirjoitettaessa tuntuu siltä, että lyyrisen minän ainoa mahdollisuus on uusintaa aiemmin tapahtunutta.

3.4. *Arki juhlaa Kehräsaarella*

”Arki juhlaa Kehräsaarella” on pitkä proosaruno, joka sisältää kaksi viitettä Pentti Saarikosken runoihin. Ilari Rannan lukeneisuus näkyy kyseisessä runossa.

Arki juhlaa Kehräsaarella

Toijalan takana

ei juuri mitään

paitsi Mansen kukkani, the rose.

Onnikka Nekalaan lähtee Keskustorin laiturista

turvallista matkaa

Mä olen vapaa mies henkseleissä

kannan ristiä ja harmaata väriä rinnassani

kuljen missä kuljen

mutta kotona muistan

aina kastella kukan

sanovat mitä sanovat mutta sielultani

*olen yksiavioinen
vaikka kuinka yrittäisivät työntää
marginaaliin pois
rakkauden pelikentältä*

*Rautatieasemalla herran vuonna 1998
meidän ruusuikkunan alla
markankarkkiautomaattiin
nojaten kirjoitan
viestiä omalle
muistatko kaksikymmentä minuuttia
sitten Kehräsaassa*

*sinitintti
kossumintti*

Runoelman 4. runossa lyyrisen minän positio nähdään vapautena ja vastuullisuutena. Runoilija ottaa tässä alkurunon vuodatuksessa selkeän oppositioaseman valtaapitäviä kohtaan. Runossa rakkaus nähdään pelikenttänä, jossa voimalliset toimijat yrittävät työntää romanttisen rakkauden kirpaisemat syrjään.

Rose of Nekalan ja hänen ihailijansa voima on voimakkaassa me- asenteessa, joka luo tiiviin kahden välisen suhteen. Postikortti ”omalle” lähetetään kaksikymmentä minuuttia eroamisen jälkeen.

Tässä runossa liikutaan Tampereen ydinkeskustassa. Lyyrinen minä on tässä runossa kenties voimakkaimmillaan rakkautta täynnä. Hän korostaa vapauttaan ja kristittyä uskoaan. Hän uskoo vielä rakkauden voimaan, joka yhdistää kaksi taloudellisesti varatonta ihmistä. Heidät yhdistää mielikuvituksen voima, kekseliäisyys ja oppositioasenne niitä kohtaan, jotka eivät hyväksy kaksikon ratkaisuja.

Lyyrinen minä puhuttelee voimakkaasti runon ”sinää”, muusaansa, tyyliin: ”muistatko”. Kielellisesti puhuttelu jatkuu seuraavassa runossa ”Iisveden

ihme” (RON,11). ”Meidän” –sana korostuu kokoelman muodostaman ”Runollisessa tarinan” ensimmäisissä runoissa kuvaten parin sisäistä koheesiota. Kertomuksen edetessä väistämätöntä loppuaan kuvaan tulee mukaan surua, ironiaa, huumoria läpi kyynelten.

3.5. *Iisveden ihme*

Iisveden ihme –runo henkii keski-ikäisen naisen seksuaalisuutta. Siinä ovat läsnä kokoelman keskeiset elementit: matkalla olo, liike, seksuaalisuus, lähes symbioottinen tila.

Iisveden ihme

*Meidänkin tulisi ”lähteä Pohjois-Karjalaan” tutkimaan
minuuttamme, ehdotin.*

Et laittanut hanttiin ja pian olimme uudessa Valamossa.

*Olet ollut täällä aiemmin. Kerrot munkista,
joka oli lähtenyt täältä naisen matkassa Ruotsiin.*

Kipu lihalliseen yhteyteen on joskus ylittämätön.

*Tuomme mustikoita Saarikosken haudalle ja alamme
valua etelään. Auto kulkee kuin unelma ja pidän oikeaa
kättä sylissäsi. Löydämme yösijan.*

On Iisvesi

heinäkuu

saunan jälkeen

jätät villapaidan yllesi

yöllä kuumat aallot

aamulla herään

käsi on allasi

täysin rento

*enkä tiedä
onko se vasen vai oikea*

Se on Iisveden ihme!

Kirjan runollisessa tarinassa suhde on edennyt niin pitkälle, että vammaisuus miltei katoaa lyyrisen minän persoonasta tai ainakin poistuu voimakkaasti taka-alalle. Lyyrinen muusa hyväksyy runoilija-minän kokonaispersoonan sellaisena kuin se on. Rauhallinen yösija ja saunominen tuovat rentoutumisen, mikä henkii suhteen syventymistä ja luottamusta. Vammaisuus on arka paikka lyyriselle minälle, mikä Iisvedellä osittain laukeaa unohduksiin.

”Iisveden ihme” -runo päättää jakson idealistisia rakkausrunoja. Ajallisesti ne asettuvat pitkälti kesään 1998 ja niissä näkyy toivo ja optimismi tulevaisuutta kohtaan. Lyyrisen minän ja muusan suhde jatkuu vielä vuosia hetki hetkeltä muovautuen. Voi sanoa, että romanttinen vaihe on suhteellisen lyhyt ajanjakso ja siitä toinen toisistaan pitävät ihmiset eivät halua päästää irti. Romanttinen rakkaus jatkuu vuosia muovautuen osittain raastelevaksi. Jatkossa sävytys vaihtuu; lyyrisen minän fokukseen tulee surua, ironiaa, osin kylmäkiskoistakin erittelyä.

3.6. Valkoinen neekeri

Valkoinen neekeri

*Mun beibi on
valkoinen neekeri
niskassaan ei yhtään nikamaa
ranteet sorjat norjat
tervetuloa hän huikkaa*

*laskeutumisalustaltaan ja
vaikka työnnyn kuinka
syvään
en tapaa pohjaa
se on sydän joka
siellä läpättää*

Valkoinen neekeri tuo kokoelmaan kovuutta. Teoksen lyyrinen minä havainnoi ensimmäisen puolen vuoden aikana, ettei yhteistä tulevaisuutta ole tiedossa, ja ottaa suhteesta sen ilon mikä siitä on otettavissa. Runo ”Valkoinen neekeri” lanseeraa teokseen epäromanttisen termin ”laskeutumisalusta”. Teoksen runo ei enää keskity romanttisen rakkauden erittelyyn, vaan tuo esiin lihallisia iloja.

Voi sanoa, että maailma on supistunut makuuhuoneeseen, joka on hallussa sen hetken, kun yhdessä ollaan. Romanttinen rakkaus haaveineen eli hetkisen verran mutta ajatus siitä elää läpi elämän. Suhteen typistymisen tapailusuhteeksi on molemmille tappio, mutta kumpikaan ei silti halua sitä lopettaa.

3.7. *Mikään ei saa tulla väliimme*

”Mikään ei saa tulla väliimme” -runo on kokoelman perinteisin rakkausruno.

Mikään ei saa tulla väliimme

Rakas,

*Aamulla ajattelin
 Mikään ei saa tulla väliimme
 paitsi rintasi, nuo meloonit,
 kysyit mistä pidän eniten
 syksyn kynnyksellä
 sinun vahverokastikkeestasi
 tietenkin hymyilin
 onnellinen,*

kukkulan kuningas

Teoksen rakkausrunojen avainruno sisältää kielivitsin, joka heijastaa suhteen rakkaudellista laatua. Vaikka alkukuukausien toiveikkuus on kadonnut, jäljellä on vielä paljon lämpöä. Jossain tapaamisten keskiössä olivat vammaisen runoilija ja hänen muusansa, jotka ottivat irti tapaamisista sen mitä saivat. Alussa oli miltei varaukseton hyväksyntä, mikä heijastuu teokseen. Aika kuluu ja mitään ratkaisua yhteen menoon ei kuulunut, mikä aiheuttaa säröä suhteeseen. Etsikkoaika – momentum – menee ohi ensimmäisen kesän aikana.

Lyyrinen minä kärsii tilanteesta muusaa enemmän, sillä hän on koko ajan asunut yksin. Muusan yksinoikeus oli porhaltaa paikalle silloin kun parhaaksi katsoi. Runo on avoimen eroottinen, ja kuvaa sitä kuinka lataus on kova harvemmin tavatessa. Huumori-suhtautuminen auttaa ylittämään sen realistisen totuuden, ettei yhteistä elämäntaivalta ole näköpiirissä.

3.8. Kädetön kirvesmies

”Kädetön kirvesmies” –runossa puhuu lyyrinen minä itsestään ”runoilijana” tai ”runollisena hahmona”. Pitkä proosaruno rytmittää tiheitä, lyhyempiä rakkausrunoja.

Kädetön kirvesmies

*Paul Simon laulaa mutkattomasti
viidestäkymmenestä tavasta jättää rakas
mutta minulle lähteminen on mahdottomuus vai onko?*

*Silti runoilija ilman naistaan
on kuin yksikätinen kirvesmies;
yksinäisyydessä sanat häviävät ulottumattomiin,
eikä sinne minne pitäisi, lukijan sydämeen.*

*Se on naisen tehtävä: ymmärtää silloin kun maailma on
nyrjähtänyt paikoiltaan eikä sitä oikein jaksa käsittää.
Nainen luotsaa sinut eteenpäin hyväksymään itsesi:
runoilijan on rakastettava itseään, muuten ehtyvät runot.*

*Kuljen kaupungilla tekstinippu muovikassissa ja hymyilen:
olen antanut ennenaikaisen joululahjan tarjotessani runot
luettavaksi. Kehityn päivä päivältä ihmisenä
ja kuten sanotaan: kukaan ei ole seppä syntyessään.
Olen runollinen hahmo, traaginenkin, enkä enää taistele
sitä vastaan kuten tein nuoruudessa. Iso ilo lähtee
harvojen hyväksynnästä; ollaan sitten vaikka runoniekk!*

Kädetön kirvesmies on runoelman kokonaisuuden kannalta tärkeä proosaruno, jossa käsitellään tiiviissä muodossa kokoelman keskeisiä teemoja. Eroamista, muusan asemaa runoilijan elämässä, sivullisuutta ja hyväksyntää. Runossa nähdään yhden naisen hyväksyntä keskeisenä asiana. Se auttaa vaikeiden aikojen yli, ja pitää runon kirjoittamisen käynnissä. Lyyrinen minä pohdiskelee eroamista, koska ei ole ollut tyytyväinen tapaamisiin. Muuta vaihtoehtoa ei kuitenkaan ole, sillä nainen auttaa runoilijaa rakastamaan itseään.

Lyyrinen minä pohdiskelee ihmisenä kehittymistä ja ”harvojen hyväksyntää” ja päättyy optimistisiin tunnelmiin. Mitään yleistä hyväksyntää runoilijan ihmisyydelle ei kuitenkaan ole. Tärkeintä on itsearvostus.

3.9. *Nainen parhaassa iässä*

Nainen parhaassa iässä

*Ensin ajattelin
kun täytit 45
katkaisen sähkösopimuksen
tulin järkiini
jäisi krepesit tekemättä*

*kun seitsenhaaraisen kynttilän
valossa riisut sun
lastentarhaope lasit pois
tulen viereesi istumaan
on syksy
Reijo Taipale laulaa Eräjärvellä
ostit sä bensaa*

Tämä seesteinen rakkausruno suhtautuu humoristisesti ikääntymiseen. Lyyrisen minän ja muusan suhde ei ollut koko ajan tulta ja tappuraa, vaan mukaan mahtui rauhallisia jaksoja ja jopa idylliä. Vuosien varrella suhde löysi uomansa, vaikka lyyrinen minä ei ollutkaan tyytyväinen tapailusuhteeseen. Tässä runossa lyyrinen minä arvostaa krepesien syömistä enemmän kuin sitä, ettei näe rakkaansa ikääntymisen edistymistä. Jokainen tapaaminen on pieni juhla, ja pöydällä on nostettuna

seitsenhaarainen kynttilänjalka. ”Lastentarhaope lasit” viestittävät muusan ulkoisesti hentoa olemusta, vaikkakin oli sisäisesti vahva. Muusa on kotoisin maaseudulta, mikä näkyy vuodenaikojen vaihtelun tarkkailuna. Tässä runossa on syksy, jolloin viitataan jälleen ajamiseen, liikkumiseen ja bensanostoon. Liikkuminen autolla on lähes kaikille mahdollista, siis demokraattista ja kevyen musiikin keikoilla käynti molemmille mieluista. Koska stabiilia perhe-elämää on turha esittääkään, on parempi istua autossa rinnakkain matkalla johonkin kohteeseen.

3.10. *Kotona maalla*

Kotona maalla

*Kotona maalla oli
kaikilla tekemistä
ei siellä kukaan lapsille
lukenut
sanot futonilla
silmit puoliummessa
J.M. Coetzee
lue vielä sivu
pidän sinun äänestäsi
kannustat kuin
rakastajaa*

Tässä runossa puhuu poikkeuksellisesti lyyrinen muusa. Runo on kuva lyyrisen minän makuuhuoneesta, jossa luetaan eteläafrikkalaisen kirjailijan teosta. Runon tunnelma on seesteinen ja rikkumaton. Muusalle muistuvat lapsuuden ajat, jolloin teoksiin oli tutustuttava yksin. Japanilaisen futonin

mainitseminen on osittain huumoria, sillä design-sänkyyn ei kummallakaan ole varaa. Lyyrisen minän ääneen lukeminen miellyttää muusaa suuresti, sillä hän kannustaa lukemaan lisää. Lyyrisen minän makuuhuone on auton kaltainen turvallinen, suljettu tila, jossa voi sulkea ulkopuolisen todellisuuden pois. Kautta koko suhteensa lyyrinen minä ja muusa etsivät tiellään reittejä, jotka poikkeavat massojen käyttäytymisestä. Heidän intressissään oli liikkua teitä, jossa ei tuttuja juuri tapaa. Myös makuuhuone toisessa kaupungissa on turvallinen paikka kohtaamiselle.

Lyyriselle muusalle rakastetun makuuhuone on todellisuuspakoa arjen askareista, kun taas lyyrinen minä elää tässä todellisuudessa koko ajan. Siksi suhde ei ole balanssissa; miehen odotukset muutaman tunnin tapaamisesta nousevat liian korkeiksi. Jo muutto Valkeakoskelle nostattaa odotuksia, mutta itse asiassa suhde alkoi hienovaraisesti väljähtyä. Lyyrinen muusa alkoi säikkyä tamperelaisia tuttujaan, joita pyöri myös pienessä naapurikaupungissa. Vähitellen rentous alkoi hiipua, ja tilalle tuli kelloon vilkuilua. Silti ”Kotona maalla” kuvaa realistisen tunnelmapalan muusan vierailusta rakastamansa ihmisen luona.

3.11. *Aura å*

Aura å

Nuoruuteni Åbo

yliopistonmäeltä

satamaan

laiva Tulomaan

lähtee puoli yhdeksän

ystävät avaavat galleriaa

Auran rannassa

*on kiire
roskapönttöä vasten
kuiskaat
kypsän naisen ajatuksen
ajattelen
näinkö vanhaksi tulee elää
että kuulee jotain noin kaunista*

Aura å on runoelman ainoa selkeästi Turku-aiheinen runo, mikä on sinänsä hieman yllätyksellistä, koska kirjailija Ilari Ranta opiskeli ja työskenteli kaupungissa kahdeksan vuotta. Ensi säkeissä viitataan humoristisesti Mauno Koivistoon, joka eteni satamasta yliopistoon. Kirjailijalle kävi päinvastoin: yliopisto-opiskelijasta free lance-toimittajaksi eli taloudellisesti lähelle banaanin lastaajaa. Runon keskiössä ovat lyyrinen minä ja muusa, jotka ovat matkalla kohti Tukholmaa. Matkalle lähtö on kirjan keskeistä ainesta. Näiden matkojen aikana luodaan yhteishenkeä pitkiä eroja varten. Matkan aikana pariskunta on tasavertainen keskenään ja arki on poispyyhkäisty. Lyyrinen muusa lausuu roskapönttöä vasten jotain kaunista – vain ystävälleen. Se liittyy voimakkaaseen seksuaaliseen lataukseen, jota syventää tapaamisten sattumanvaraisuus.

Runossa esiintyvä Tulomaa-käsite on aiemmin käytetty Hannu Salaman tuotannossa. Säepari ”ystävät avaavat galleriaa/Auran rannassa/ viittaa turkulaisiin kuvataiteilijoihin, jotka 1980-luvulla avasivat gallerian jokirantaan. Runo on tiivis kooste lyyrisen minän vaiheista tässä kaupungissa sekä nykyhetkeä kumppaninsa kanssa. Runossa painottuu lopulta runoilijan nykyhetki, jossa hän saa hetken hurmiossa lupauksia muusaltaan. Tämä on tapahtunut aiemminkin, lyyrinen minä ajattelee mutta intoutuu lupauksesta jälleen kerran. Lainsuojattomana pariskuntana muusa ja lyyrinen minä suosivat porttikongeja ja muita epäsovinnaisia paikkoja kuten niin monet vastaavanlaiset pariskunnat länsimaisen taiteen historiassa. Hetken aikaa kaikki on hyvin.

3.12. *Normaali hetero*

Normaali hetero

*Joskus pännii tää
romanttinen rakkaus*

*Mun beibi elää kolmatta viikkoa
yhdellä tapaamisella
mutta mä olen normaali hetero
seuraava päivä on paha
jos hamuaa tyhjiä
mä olen normaali hetero
ilman kartanoa ja volvoa*

Tässä runossa lyyrinen minä ilmaisee tuskastumisensa parisuhteen laatuun. Hän käyttää aavistuksen verran vanhahtavaa ilmaisua ”pännii”.

Romanttiseen rakkauteen liittyy avioliittoa suurempi vapaus tulla ja mennä; päättää itse menoistaan. Lyyrisen muusan persoonaan kuuluu unelmoida ja odottaa vaikkapa lyyrisen minän kirjoittamaa rakkauskirjettä jossain kolmenkymmenen kilometrin päässä. Lyyrisen minän mielestä parempi vaihtoehto olisi saapua itse paikalle. Lyyrisellä muusalla on epärealistinen kuva omasta viehätysvoimastaan, sillä hän kuvittelee että lyyrinen minä jatkaisi suhdetta täältä ikuisuuteen.

Lyyrinen minä on taloudellisesti varaton, joten hänen on vaikea esittää kenellekään avioliiton omaista suhdetta. Se onnistuisi paremmin, jos pari olisi nuori ja vapaa sitoumuksista. Lyyrinen muusa on kuitenkin sitoutunut voimakkaasti Tampereeseen. Runossa käytetään ilmaisua ”normaali hetero”: Se viittaa siihen, että on normaalia harjoittaa sukupuolielämää

päivittäin: ”seuraava päivä on paha/jos hamuaa tyhjää”. Lyyrinen minä haluaa tiiviimpää parisuhdetta, mutta toteaa lopussa olevansa ”ilman kartanoa ja volvoa”. Se viittaa tunnettuun ruotsalaiseen automerkkiin. Runoa voi tulkita siten, että jos olisi bi-seksuaali, olisi todennäköisesti paljon enemmän rahaa tilillä. Tämä on vain yksi tulkintamalli, mutta viittaa siihen, että lyyrinen minä on törmännyt elämänsä aikana kovapintaisiin bi-seksuaaleihin. Lyyrinen minä ei kuitenkaan yhdistä rahaa ja seksuaalisuutta, vaan mieluiten uskoo edelleen romanttiseen rakkauteen. Vaikka hänellä ei ole omasta mielestään varaa tarjota avioliittoa, hän pysyttelee herkkien naisten seurassa. Vammaisen runoilijan on vaikea – joskaan ei mahdotonta – päästä rahaan kiinni. Normaaliuden korostaminen viittaa haluun olla yksi muiden joukossa. Lyyrisen minän naisen tulee olla itsekin jonkin verran poikkeava, jotta hän tajuaa runoilijan positiiviset erityispiirteet. Tässä lyyrinen muusa onnistui. Lyyrinen minä hyväksyy itse oman poikkeavuutensa ja pyrkii löytämään samalla tavoin ajattelevia ihmisiä. Iällisesti kokeneempi muusa onnistui löytämään myönteisiä aspekteja miehen elämästä.

3.13. *Beauty queen*

Beauty queen

*Mun beibi on
talousalueemme kaunein
jos joku ilmaisjakelulehti
järjestäisi kilpailun
hän voittaisi varmasti kuin
Karelin selätti molskilla aikoinaan
mutta mä pidän*

*kuvat albumissa
koska tiedän
kuinka vaikeaa
mun muijalla on
muutenkin*

Ensimmäisen osan viimeisessä runossa puhutaan suoraan muusan ulkonäöstä itserakkaaseen tyyliin. Beibi-sanankorostaminen viittaa romanttisessa rakkaudessa vallitsevaan läheiseen suhteeseen.

”Talousalueemme kaunein” on ironinen ilmaisu, sillä sekä lyyrinen minä että lyyrinen muusa ovat alueensa köyhimpiä. Talousalue on hahmotettavissa oleva kaupunkialue, jossa ihmiset pystyvät tarkkailemaan toisiaan. Viittaus ilmaisjakelulehteen on myös ironinen, sillä niiden käyttämä painopaperi ei yleensä ole parhainta laatua. Lyyrinen minä on ylpeä naisensa ulkoisista avuista, ja löytää vertauksen ylivoimaisuudesta painimaailmasta. He ovat kuvanneet toisiaan jo vuodesta toiseen, mutta lopullinen päätös kuvien antamisesta julkisuuteen on kielteinen.

Asunnot ovat vuokrattuja, auto vanha mutta ulkonäössä on jotain mikä viehättää samalla alueelle asuvia ihmisiä. Vammainen runoilija kokee naisensa ulkonäön kompensatioksi. Hänellä on ystävä, jota rahalla on vaikea ostaa. Normiyhteiskunnassa raha, terveys ja seksuaalisuus kietoutuvat yhteen. Voi sanoa, että tietynnäköiset ihmiset nousevat tietynlaisiin autoihin. Lyyrinen minä oivaltaa, että kuvien julkaiseminen ei olisi ollenkaan fiksumpaa, vaan aiheuttaisi ongelmia jo olemassa olevien jatkoksi.

Runoelman alun Bonnie ja Clyde –vertaus tekee ympyrän tähän ensimmäisen osan viimeiseen runoon. Sielunsukulaisuuden syventymisen vuoksi nainen haluaa päästää miehen lähelleen. Runo päättyy empatian tunteeseen. Lyyrisen muusan henkinen hyvinvointi on tärkeämpää kuin kompensatioiden hakeminen ulkoisten asioiden kautta.

4. RUNOJEN TULKINTA/

OSA II

4.1. Karaoke

Runoelman toisessa osassa fokus siirtyy osittain parisuhteen ulkopuolelle. Lyyrinen minä palaa ”haavoittuneena sankarina” kotikaupunkiinsa Valkeakoskelle. Suhde lyyriseen muusaan on mennyt osittain katkolle ja runoilija havainnoi koulunkäyntikaupunkiaan uusin silmin, aikuisena. Lapsuusajan pehmeä ja näkymätön suojaverkko tuntuu hävinneen ja jäljellä on ”sarvikuonojen maa”. Paikkakunnalla elävät ”sarvikuonot” eivät näyttäydy vaan toimivat näkymättömissä.

Kaupungista ei myöskään täydellisesti lähdetä, sillä nuoruudenkokemukset liittävät ihmiset voimakkaasti toisiinsa. Palattuaankin ihmiset muistavat toisensa. Ikääntynyt runoilija kävelee kaupungilla, eikä löydä aluksi yhtään tuttua tai koulukaveria. Hän toivoisi törmäämänsä luokkakavereihinsa, mutta vastaanulijoissa on lähinnä parikymppisiä. Lyyrinen minä ottaa kadulla kontaktia, mutta menee pitkä aika, kunnes hän löytää uudestaan kaupungin ilmapiiriin liittyvän huumorin. Paikkakuntaan liittyy myös jalkapalloilijoiden hegemonia, joka ajaa jalkapallon ulkopuolelle jääneitä tai jättäytyneitä nuoria miehiä toisaalle. Vammaisena nuorena runoilijalla ei koskaan ollutkaan ambitiesia jalkapallon suhteen.

Karaoke

*Valkeakoski
sarvikuonojen maa*

*polvi lyö tahtia
 montun lavalla
 kuulas iho ja
 ääni kuukausi kuukaudelta
 voimakkaampi
 Se on ”Madonna” vaan
 numero yksi paidassaan
 Täällä nuoren naisen mahikset ovat futarin syli tai
 lastenrattaat, skidi oman kylän
 pojan kanssa*

*On myös hetken kuuluisuus stagella: ajatus
 ’lähdöstä ja avautuvista mahdollisuuksista toisaalla*

*Ulkona yössä
 taivas salamoii
 tehtaan piiput
 sojottavat kuin stondis
 katukuilua viiltää naisen
 kiimainen ääni
 torjuttu ahmii kebab lihaa janoonsa
 ja sama uudestaan viikon kuluttua.*

Jo ensimmäisessä runossa esiintyy karaokea laulava ”Madonna”.
 Tuttavuudesta kehittyä vähitellen platoninen ystävyys lähinnä Monttu-
 ravintolan tiloissa, osittain myös kaupungilla. ”Madonna” kuuluu karaokea
 harrastavaan nuorten ihmisten joukkoon, johon lyyrinen minä liittyy joskin
 omassa pöydässään. Runoilijaa hivelee se, että aikaa myöden nuori nainen
 alkaa esiintyä vanhemmalle ystävälleen. Numero 1 paidassaan nuori nainen
 viestittää hyvää itsetuntoa ja humoristista suhtautumista paikkakunnalla
 vallitsevaan jalkapallo-hegemoniaan. Samalla kun ystävyys vahvistuu,
 laulajan ääni on kuukausi kuukaudelta voimakkaampi.

4.2. ”Valkeakosken Madonna”

”Valkeakosken Madonna”

*Hän on Valkeakosken Madonna
kaksytkolme kai
ja laulaa Montussa
harva se ilta
taitaa Tinakenkäytön siinä kuin
Madonnankin*

*Päivällä hän valitsee levyt
vaihtaa vaatteet ja
palaa stagelle illan tullen*

*Hänestä tulee aikaa myöden hoituri
nyt hivelee äänellään yksinäisten sieluja*

*Hän on tähti täällä ja
elkeet ovat maailmalta
silti sydän sykkii omalle kylälle*

*Tequila maistuu ja naurattaa
hän pitää itsestään ja muut
pitävät hänestä*

Nastaa kun meillä on oma Madonna

”Kaksytkolme kai” -ilmaisu viittaa lyyrisen minän ja karaokelaulajan herkkään ja viritteillä olevaan suhteeseen. Lyyrinen minä on liian häveliäs kysymään tarkkaa ikää. Platoniseen ystävyyteen sopii viidentoista vuoden ikäero. Jo Vuosaaren vuosina lyyrinen minä vanheni voimallisesti, mutta vasta paluu Valkeakoskelle konkretisoi asian.

Runoelman kertoja tarkkailee ja ottaa kontaktia itseään selvästi nuorempiin ihmisiin, jotka ovat siinä iässä, jolloin hän itse jätti ylioppilaana kaupungin.

Kotikaupungin ihmiset ovat hänelle tärkeitä, sillä useilla heistä on tietoa hänen myöhemmistä vaiheistaan. Supertähti Madonnan lauluja esittävä sairaanhoidon-opiskelija esiintyy paitsi lyyriselle minälle myös muille yksinäisille. Karaoke-tähti on kansainvälisiä vaikutteita imenyt pikkukaupungin ihminen, jolla paljon ystäviä.

Kaverit muodostavat tietynlaisen muurin runoilijan ja ”Madonnan” väliin; samalla he tukevat laulajaa ja innostavat nuoren naisen pyrkimyksiä kehittää lava-showtaan. Joukkona he kuitenkin korostavat yksin liikkuvan miehen yksinäisyyttä. On ehkä vaikea kuvitella ”Madonnaa” jalkapalloilijan tyttöystäväksi. Tätä lyyrinen minä miettii vaatimattomassa asunnossaan. ”Madonna” on hyvä esiintyjä, mikä heijastuu ravintolan ilmapiiriin. *Rose of Nekala* –runoelman arvoitukseksi jää, lähtekö nuori nainen isommille estradeille, vai jääkö hän kotikaupunkiinsa. Lyyrinen minä nautti platonisesta ystävydestä, joka kehittyi yli vuoden ajan. Teos jättää avoimeksi ystävyden jatkumisen, ja siirtyy toisiin aiheisiin. Lyyrinen minä etsii koko ajan uusia ihmisiä elämäänsä, mutta on todettava että ihmissuhteista suhde ”Madonnaan” on kaikkein voimakkain.

4.3. *Tarjoilija*

Tarjoilija

*Hän on vuoroilloin
Kankaan kaunis
Kaarina tai*

*hemaisevan seksikäs
pörröpää*

*kun hän tarjoilee ryysiksessä
kädet käyvät kuin myllyt tai kuten
Eastwoodin rainassa*

*Kakskymppiä eksyy sivutaskuun
uudenvuodenaattona
hän laskee Guinnessia ja
ohimennen kysyy*

*”Usot sie” ja
minä hymyilen
”Usonhan mie”*

*Karjalan prihatsu
Edessäni lasi vettä;
mutta mitä
tämähän on vodkaa*

*rohkaisuryyppy kitalaessa
haluaisin sanoa kohteliaisuuden
mutta me olemme
barrikadin eri puolilla
kuin moottoritiellä*

meitä valvovat silmät

Trendiravintolan jokaisen pojan unelma eli tarjoilija Kaarina on yksi nuorista naisista, johon lyyrinen minä törmää vanhassa kotikaupungissaan. Hän on tavoitettavissa useimpina iltoina. Ammattinsa puolesta ”kaikkien

oma” Kaarina omaa vielä yksityisen minän. Hän kiinnostuu paikkakunnalle takaisin muuttaneesta runoilijasta myös yksityishenkilönä. Kaarinan mielestä runoilijalla on herkkyyttä keskivertoasiakasta enemmän. Molemmat ovat kristittyjä. 38-vuotiaana vammaisen runoilija kävelee kaupungilla ilman porvarillisen kodin lämpöä. Hän ei halua yksin jäädä illoiksi televisiota katselemaan. Runoilijan katseen kohteet ovat huomattavan nuoria, mutta hän ei välitä ikäerosta kierrellessään kaupungilla. Oman ikäiset naiset ovat pitkälti jo avioliitoissa omakotitaloalueilla.

Runoilija tuntee vapautta ja iloa lähestyessään kotikaupunkinsa tyttöjä. Muusa ei ollut halukas sitoutumaan, vaan halusi mieheltä lähinnä vaihtelua omaan arkeensa. Suhde muusaan alkoi nopeasti ja miltei väkivaltaisesti. Siihen verrattuna platoninen ystävyys karaokelaulariaan on kaunis ja jätti pysyvän jäljen.

4.4. *Musta kissa*

Musta kissa

*Musta kissa
keltainen pissä
ravintolassani ei wc-remonttia
kahteenkymmeneen vuoteen
eurot mulle
ohra sulle
ymmärtävä isä laskee iisalmelaista
hanasta ja nyökkää tyytyväisenä juo
se poika juo*

Tämä monessa mielessä ironinen runo kertoo kaupungin legendaarisesta ”pohjien” ottopaikasta, jossa pääartikkeli on keskiolut. Kahdenkymmenen

vuoden periodi elämää on kulunut ilman minkäänlaista wc-remonttia kantapaikassa. On vaikea arvioida kuluneen ajan saavutuksia ja takaiskuja. Hetkittäin tuntuu siltä, että vastahan tässä istuttiin.

Jotkut ravintolassa istuvat ihmiset vaikuttavat huomattavan nuorilta, ja heidän maailmansa viattomalta ja puheet sattumanvaraisilta. Tällaiset puheet tuntuvat lyyrisestä minästä auttamattoman lapsellisilta. Hän sentään tietää jotain pahan olemuksesta. Jokin asetelmassa harmittaa lyyristä minää. Runoilijan taskussa on saman verran killinkejä kuin nuorisollakin, eikä suurta helpotusta ole näköpiirissä. On luonnollista että 18-vuotiaana ihminen on yksin, mutta parikymmentä vuotta myöhemmin se on jo rasite.

Keski-ikäistyminen tuntuu ja myös näkyy selvästi, kun ollaan samassa tilassa kuin kaksikymmentä vuotta sitten. Lyyrinen muusa loistaa poissaolollaan, ja hyljätty runoilija nuolee katsellaan kapakan seiniä ja muistelee menneen ajan tapahtumia.

4.5. *Kulkuriveljeni Jan*

Kulkuriveljeni Jan

Keskustelen ystävän kanssa Montun pöydässä hänen edesmenneestä ystävästään. Alle kolmenkymmenen ja putosi reelingin yli hyisellä Itämerellä.

Hänkin pyysi minua laulamaan minua laulamaan ”Kulkuriveljeni Jan” kerrot.

Laula se nytkin, yhä uudestaan, kannustan.

Hän on tiukka tati siviilissä, saa asiat kulkemaan.

Puolue arvostaa häntä samoin kuin kansa.

Organisaattori isolla O:lla

*Illan tullen hän pehmenee, tarttuu mikrofoniin.
Elämäkokemuksen viiltämä tuska ja lapsenomainen ilo
vuorottelevat. Ääni kirkas kuin kansanlaulussa mykistää
kuulijan.*

Laula ”Kulkuriveljeni Jan”, toistan.

*Alkutapaamisten lihalliset ärsykkeet
vaihtuvat platoniseksi välittämiseksi.*

Hän on pikkusysterini jota en koskaan saanut.

”Kulkuriveljeni Jan” -runo esittelee organisaattorinaisen, joka osaa laulaa. Toimittajavuosilta periytynyt taito keskustella avaa lyyriselle minälle yhteyksiä pienellä paikkakunnalla. Ihmiset tuntevat toisensa, ja keskustelut jatkuvat kuukaudesta toiseen. On selvää, että runoilija hakee kontaktia naissukupuoleen. Hän edustaa paikkakunnalla vähemmän esiintyvää, pehmeämpää miestyyppiä, joka viehättää naisia.

Organisaattori-naista on koskettanut läheisen ihmisen kuolema, jota lyyrinen minä osaa käsitellä. Runo loppuu pikkusysteri-viittaukseen. Tämä ihmissuhde korvaa selvästi yksinjäämisen aukkoa, josta runoilija kärsii. Keskustelu on avointa. Tässä ihmissuhteessa runoilija ottaa kuolleen ihmisen manttelin ja kantaa nuorta naista eteenpäin elämässä. Suhde on lyyriselle minälle tärkeä, sillä se on vastapainoa jo vuosia tyhjänpäiväiseltä tuntuneeseen kaljanjuontiin. Nämä selkeästi eri taustaiset ihmiset löytävät toisensa - ja kuten runo ilmaisee - eivät enää kadota toisiaan.

4.6. Yksin

Yksin

*en ole laskenut päiviä
Aina voi soittaa tai tulla*

*vaikka valitset olla tulematta en
silti vihaa sinua sillä
sinä olet nostanut minut pystyyn
hyvään asentoon josta jatkaa elämää*

*sen sijaan että olisin sinun kanssasi
edes viipyilevän hetken
tunnin pari*

*luen lukemistani
toisten ajatuksia
ei hassumpaa
tekemistä*

*kesällä lähden
Keiteleelle kuten
aina isän kanssa kauan sitten*

*isä seuraa elämäni
taivaasta käsin ja
meidän järvellä olemme yhdessä
kerran vuodessa*

Yksin-runossa lyyrinen minä puhuttelee jälleen omissa maailmoissaan olevaa muusaa. Koska suhde on katkolla, yksinäiset päivät asunnolla tuntuvat korostetun vaikeilta. Suhteen pohjavire on ollut myönteinen, eikä

lyyrinen minä halua tuntea vihaa. Kuten runossa ilmaistaan: --- vaikka valitset olla tulematta en silti vihaa sinua ---(RON,28).

Runoilijan ja muusan suhde elää koko kokoelman läpi, vaikka välillä lukukokemus viittaa toisaalle. Runoilija etsii Valkeakoskella kylmästi elämäänsä naista, koska lyhyt totaalisen rakkauden vaihe muusan kanssa vakuutti siitä, että yhteistä tulevaisuutta ei ole tulossa. Suhteen aikana muusa on onnistunut tuottamaan lyyriselle minälle ennen kokemattomia myönteisiä kokemuksia. Näistä lyyrinen minä on kiitollinen. Hänelle kelpaisi tunnin tapaaminenkin, mutta parempi kuin unelmoida tapaamisesta on keskittyä omiin asioihin.

Valkeakoskella runoilijalle tulee esiin voimakkaana isän muisto, ja yhteiset hetket Keiteleellä. Isän kuolema oli raskas kokemus ja yksin kotipaikkakunnalla menneisyys tunkee esiin voimakkaana. Tavallaan runossa rinnastuvat muusa ja isä, jotka juuri sillä hetkellä ovat molemmat tavoittamattomia. Keskittyminen lukemiseen juuri tällä hetkellä vaikuttaakin järkevältä tekemiseltä.

4.7. *Tehtaan varjossa*

Tehtaan varjossa

*Sunnuntaipäivä tehtaan varjossa
rahan haju sakeana ilmassa*

*Runoilija spatseeraa valtakatua ja
tarkkailee itseään liikkeiden ikkunoista
hän klenkkaa lievästi toista jalkaa
mikä on rekisteröitävissä*

*häntä on luonnehdittu lehteen kirjoittajaksi
 Jumalan armosta
 ja siitä huolimatta tai siitä johtuen
 sedät eivät halua antaa tilaa palstoillaan.
 Tai yhdellä poikkeuksella: ilmaiseksi saa kirjoittaa.*

*Rampa runoilija saattaa muistuttaa
 omasta haavoittuvaisuudesta.
 olen törmäillyt näihin setiin jo vuosia:
 lähes koko työurani ajan eri kaupungeissa,
 joukossa on sympaattisiakin.*

*Aselepo on solmittavissa asettumalla syrjään,
 keskittymällä pitkään tekstiin, toiseen statukseen.*

”Tehtaan varjossa” –runo asettaa runoilijan paikkaansa, pieneen paperikaupunkiin. Ensimmäisissä säkeissä tuodaan esiin perusristiriita, jossa paperityöläiset ovat varakkaita ja runoilija varaton. Vammaisena hän on eri porukkaa ja kaupunkilaisten mielestä varmastikin ”lukenut liikaa”. Runon perussäe ”häntä on luonnehdittu lehteen kirjoittajaksi Jumalan armosta”(RON,29) saattaa viitata paitsi kristikunnan Jumalaan myös Sanoma Oy:n omistajaan Aatos Erkkoon. Paikkakunnan lehti heijastaa paperiyhtiön asenteita, eikä juurikaan anna tilaa palstoillaan. Helsingissä hioutunut ammattitaito nähdään lähinnä negatiivisena asiana, eikä runoilijan tuomista uusista tuulista olla kiinnostuneita.

Ammattimainen toimittaja halutaan lyödä alas, ja se tehdään kieltämällä alun perin tarjottu avustajasuhde. Paikallislehdessä on kiehunutta, mutta lopputuloksena runoilija lyödään ulos. Paikallislehden päätoimittaja edustaa itsessään pikkukaupungin asenteita, jotka ovat kiristyneet niistä ajoista, kun runoilija oli lapsi samalla paikkakunnalla.

Runoilija aavistelee, että vammaisuus saattaa tuoda toimittajakunnalle omat heikkoudet mieleen, ja siksi juohevaa keskusteluyhteyttä ei saada aikaan. Runo nimi ”Tehtaan varjossa” viittaa paperiyhtiön hallitsevaan asemaan, joka vaikeuttaa myös runoilijan asemaa paikkakunnalla. Runon nimi viittaa myös Toivo Pekkasen saman nimiseen romaaniin, joka kuvaa Kotkan kaupunkia.

4.8. *Sääret nailonia*

Sääret nailonia

*Eilinen kuin rispaantunut paita
turvallista jorinaa
ihmisiltä joita
ei oikeasti tunne
mutta jotka kuuluvat tänne*

*kaupunkiin jota myös
kodiksi kutsutaan*

*toisaalla lapsuudenkaverit saman tien varrelta
neljäkymmentä vuotta yhteistä tajuntaa;
niin hauskaa että tuoli putoaa alta*

*tiedän että jossain siellä
missä olet ajattelet
minua, odotat tapaamista*

*Sinulla on vetävä siniharmaa mekko päällä,
sääret nailonia kuin Leningradin tytöillä*

*hymyilyttää
tulisit jo*

”Sääret nailonia” -runo alkaa säeparilla ”Eilinen kuin rispaantunut paita/turvallista jorinaa---/

Vaikka lyyrinen minä kokee takaiskuja työelämässä, on kaupungin ilmapiiri hänelle selkeästi tunnistettavissa. Kaupungin ravintoloissa hän tapaa ihmisiä, jotka luovat tunnelmaa paikkakunnalle. Voidaan puhua perusvalkeakoskelaisista. Vaikka vuodet ovat vierineet siitä, kun runoilija aiemman kerran asui täällä, on paljon kasvoja, joita ei voi unohtaa. Runoilija velloo ravintolasta toiseen, ja ystäväystyy tarjoilijoiden kuten Kaarinan kanssa. Yhdessä ravintolassa hän istuu saman tien varrella asuneiden lapsuudenkavereittensa kanssa: ”Niin hauskaa että tuoli putoaa alta”. Liikkuessaan tuttujen kavereitten kanssa ympäri paperikaupungin maisemaa hän miettii mennyttä aikaa Helsingissä ja suhdettaan naiseen, jota piti muusanaan. Suhde elää edelleen pikaisten tapaamisten avulla. Niissä otetaan ilo irti niin täydellisesti kuin se on mahdollista.

Runoilija on kiintyvää tyyppiä, ja käyttää huomattavan paljon aikaa naisen miettimiseen. Hän ei kuitenkaan saa suhteessa vastavuoroisuutta, vaan joutuu tyytymään miltei yksipuoliseen välittämiseen. Runoilija odottaa päiväkausia yhtä pientä iltapäivätapaamista ja selittää sitä ennen vuolaasti ystävästään paikkakuntalaisille kavereilleen: ”---sääret nailonia kuin Leningradin tytöillä”(RON,33). Runoilija luo mielikuvan naisestaan itäisenä ihmistyyppinä ja saa aikaan odottavan tunteen Valkeakosken kaduille. ”Sääret nailonia” -runo on positiivinen runo, joka tasapainottaa hieman raskasta vammaislyriikkaa. Lyyrisen minän ja muusan tapaamisia kannattelee yhteinen huumorintaju.

4.9. *Stigma*

Stigma

*Fyysinen vajavaisuuteni nyt viimeistään
jolleivat jo ajatukseni –*

*johti minut ulos valtaviirroista.
Rikkaan etelän miestä, espoolaista valkoviinin
tarjoajaa minusta ei koskaan tullut.*

Suunta on ollut pohjoiseen

*Kuinka täyttä voi elämä olla täällä sivummalla?
Vaikka stigma on ajoittain hallinnut elämäni,
olen aina pyrkinyt ylös ja eteenpäin.*

*Kirjoita yksi runo päivässä niin
olet elossa.
Juo kossun sijaan ykkösolutta.*

*Oivaltavimmat naiseni ovat olleet kristittyjä
maatalon tyttäriä.
Heille ruumiillisen vamman absurdius on yhtä
ymmärrettävä kuin
jokapäiväinen elämä ja kuolema lapsuudessa*

*Tärkeintä on että
ajatus kulkee,
nopeasti kuin pendolino*

”Stigma” -runo kertoo runoilijan fyysisestä vajavaisuudesta ja siitä, kuinka elämän suunta on ollut pohjoiseen pois etelän valtaviirroista: ---Rikkaan etelän miestä, espoolaista valkoviinin tarjoajaa minusta ei koskaan tullut--- (RON, 31) Tässä runossa lyyrinen minä myöntää, että stigma on ajoittain

hallinnut elämää. Oli vammasta kärsiminen kuinka raskasta hyvänsä, pyrkimys on ollut aina ylöspäin. Stigma ei siis ole hallinnut elämää kuin ajoittain. Pyrkimys sijoittua suomalaisessa yhteiskunnassa hieman syrjemmälle vaikutti ainakin kirjoittamisajankohtana perustellulta. Pyrkimys on elää ”täyttä elämää” syrjemmällä on selkeä tavoite.

Runoilija antaa ”Stigma” -runossa itselleen ohjeita, kuinka tulee kirjoittaa joka päivä pysyäkseen terveenä. Toinen ohje kertoo, kuinka tulee välttää viinaa ja juoda korkeintaan ykkösolutta. Neljäkymmenvuotiaaksi runoilija on ymmärtänyt, että häntä oivaltavia naisia on kristityissä maatalon tyttärissä:--- Heille ruumiillisen vamman absurdius on yhtä ymmärrettävä kuin jokapäiväinen elämä ja kuolema lapsuudessa---” Runon lopussa todetaan se, että ajatus kulkee ”nopeasti kuin pendolino”. ”Stigma” -runossa on Kristus-symboliikkaa. Havaittavan vajavaisuuden aiheuttama stigma on olemassa elämän jokainen päivä, mutta sen kanssa voi elää. Mitään varauksetonta hyväksyntää ihmisenä ei ole, mutta on löydettävissä ihmisiä, joille vammaisuudella ei ole suurta merkitystä. Kärsimys joka tapauksessa jatkuu kuolemaan saakka.

4.10. *Nekala-Valkeakoski-Nekala*

Nekala-Valkeakoski-Nekala

*Kahdenkymppin
seteli kädessäni
kirkastaa mun beibin kasvot –
bensarahaa
hän on köyhä ja ylpeä
ei hän itse puhuisi*

*kahisevasta
Ylpeys on maahan kiinni kasvamisesta
ja siitä että on sidottu
Tampereeseen verisitein*

*Mieli vaeltaa omia matkojaan
vieraiden kaupunkien atraktioissa.*

*Hän on hieman arvoituksellinen ja
vaikeasti tavoitettavissa*

*Jää vielä hetkeksi
minulle tuli niin rauhallinen olo
juodaan lähtökahvit*

Tässä runossa pureudutaan lyyrisen muusan psyykeen. Pienikin rahasumma käteen kirkastaa naisen ilmeen, koska se mahdollistaa liikkeelle lähdön. Muusa tuntee olevansa jumissa Tampereella, josta pääsee pois lähinnä omalla autollaan. Runoilija ja muusa ovat molemmat köyhiä ja ylpeitä, ja siksi toisen tukeminen tuntuu luonnolliselta. Runossa viitataan ohimennen ”kahisevaan”, mikä tarkoittaa jo isompaa summaa rahaa. Köyhien ainainen haave on äkillinen rikastuminen.

Kuten aiemmin on todettu, muusa on kasvanut maaseudulla. Tie maatalon töistä tamperelaiseksi kulttuurinharrastajaksi on pitkä. Synnytyt lapset korostavat ylpeyttä. Runossa sanotaan: ”Mieli vaeltaa omia matkojaan/vieraiden kaupunkien atraktioissa/ ”(RON,32). Muusa on siten hieman levoton ja alituiseen liikkeessä. Vieraiden kaupunkien taidemuseot takaavat rikkumattoman rauhan keskittyä taiteeseen ilman naapureiden kommentteja. Muusa on arvoituksellinen ja aina hieman omissa oloissaan. Runo päättyy lyyrisen minän toivomukseen ”Juodaan lähtökahvit”. Asetelma kuvaa sitä tilannetta, että muusa lähtee runoilijan seurasta silloin kun itselle sopii. Myös kotipaikkakunnallaan muusa käyttää ihmisiä

tilapäiseksi seuralaiseksi. Runoilijalle jää ainainen kaipuu muusansa seuraan.

4.11. Pori

Pori

*Alla 80-luvun verenpunainen Corsa
notkea kuin täysinpalvellut talvirukkanen
Suunta länteen kohti lapsuuden merta,
Yyteriä.
Matkalla ruukki: veden äärellä säärissäsi
tummansiniset nailonit tummanvihreässä
pusakassa olet kuin Natasha.*

*Stereoissa Matti ja Teppo laulavat
”elämämme parhaimmasta ajasta”
Naurattaa, koska tajuamme ettemme voi saada
'toisiamme.*

*Kauppahallissa ostamme Neumannin isältä nahkiaisia ja
rynnimme baariin soittamaan levyjä:
”Kaunis nainen, tuli kaupunkiin” saa
kantapeikot virkistymään tuoleissaan.*

*Iltapäivällä taidemuseossa ja sitten
Yyterissä tuulee, meri on rauhaton*

*On varhainen kevät
Vesi nousee joissa
ajelemme rauhassa kotiin*

Puhdaspiirteinen auto-runo sijoittuu toisen osan loppuun. Runosta käy selvästi ilmi, että suurin intohimo suhteesta on ohi, ja nyt koetetaan hankkia yhteisiä elämyksiä. ”Alla 80-luvun verenpunainen Corsa/notkea kuin täysinpalvellut talvirukkanen” (RON,33) säeparissa on seksuaalista symboliikkaa, jossa väri viittaa naisen kuukautisiin. Tässä runossa kokoelma tekee eräänlaisen varhaisen ympyrän, sillä se viittaa sisällöllisesti kokoelmaan avaavaan runoon.

Auto tässä runossa symbolisoi kotia, joka on liikkeessä. Runossa korostetaan auton luonnetta ja palvelualltiutta. Tämän pidemmälle kodinrakentamista kaksikko ei koskaan päässyt. Yyteri mainitaan ”lapsuuden merenä”, mikä heijastaa lyyrisen minän regressiota, kääntymistä lapsuuteen päin. Porissa on käyty ennenkin. Lyyrisen muusan ulkonäkö kuvataan tarkkaan, mikä kertoo siitä, että kaksikko esiintyy parina: lyyrinen minä on ylpeä muusansa pukeutumisesta. Parin omistaminen on hetkellistä, mitä todistaa stereoista tulviva musiikki. Kauppahallikäynnin jälkeinen baarivierailu sisältää kaupunkiin ja megatähti Neumanniin liittyvää huumoria. Runon loppuosa on seesteinen ja tunnelmaltaan rauhallinen. Tämä hallittu runo kertoo seesteisen välittämisen ajasta, jolloin ajatus yhteisestä tulevaisuudesta on jo hylätty.

4.12. *Rituaali*

Rituaali

Aika ajoin kyllästyin

*tapaamisiimme
totta kai oli turvallista
rituaalin omaisesti
syödä ja riisuutua.*

*Sielu janoi enemmän, pitempiä jaksoa, elämää
Samalla kun halusin sinua enemmän,
etäännyin*

*Olit sijoittanut minut arkesi palettiin
osastoon kaksikymmentä kolme*

*Sinussa ei ole spontaanisuuden hiventäkään,
parahdin
Odotin vuosia yhtä yllätysvierailua –turhaan*

*Jokainen tapaaminen oli kuin tarkkaan harkittu
ja ajoitettu aviorikos.
Lopulta siitäkin oppi nauttimaan.*

Toisen osaston päättävä runo ”Rituaali” summaa yhteen kaksikon parisuhteen. Siinä oli jo kehittynyt yhteisiä rutiineita, mutta lyyrinen minä olisi halunnut sen muistuttavan enemmän ihmisten elämää ja arkea. Rituaalin omainen syöminen ja riisuutuminen ei miehen mielestä riittänyt. ”Pori”-runon kaltainen yhden päivän yhdessä esiintyminen ja oleminen tuo sisältöä elämään, mutta yksinäisinä viikkoina henkistä välimatkaa kertyy liikaa. Yksipuolinen haluaminen johtaa lopulta etääntymiseen ja suhteen hiipumiseen. Jossain vaiheessa ja lopulta aika varhain runoilija alkoi ihmetellä tapaamisten frekvenssiä. Muusa saapui kuin kone paikalle silloin, kun sovittiin, mutta ei koskaan muulloin: ”Sinussa ei ole spontaanisuuden hiventäkään,/parahdin”. (RON,34)

Pitkinä viikkoina ensin Helsingissä ja sitten Valkeakoskella mies pohtii suhdettaan yksinäisyydessä. Yhtään yllätysvierailua ei tehdä, aivan kuin

mies voisi pitää haaremia asunnollaan. ”Rituaali”-runossa on nähtävissä fyysisen suhteen loppu. Tämän selvemmin asiaa ei voi kirjoittaa. Jäätyään yksin kotikaupunkiinsa mies alkoi ottaa kontaktia ”kotikaupungin tyttöihin”. Oman kylän naisille lyyrinen minä merkitsi takaisin palaavaa sankaria. Kiinnostus oli molemmin puolista.

5. RUNOJEN TULKINTA/

OSA III

5.1. Juutinrauma

Kolmas osasto koostuu runoista, jotka liittyvät suoraan lyyrisen minän elämään ennen ja jälkeen muusan. Ne syventävät miehen omaelämäkerrallista tarinaa ja antavat perspektiiviä siihen, miksi mies on vielä yksin. Vaikka suhde muusaan on käytännössä ohi, yhdessä eletty elämä vaikuttaa edelleen. Runoilija tekee ratkaisuja elämässään ikään kuin muusa olisi edelleen vierellä. Matka toiseen maahan ajoittuu ajankohtaan, jolloin runoilija on ollut jo pitkään yksinäisyydessä:

Juutinrauma

*Tässä kaupungissa
Malmössä kaikki hyvin
vaikka pinnan alla levittäytyy
ihmiskunnan liete
lapsiin sekaantujat*

*torilla musta mies
kauppaa porvareille
yhteisvaluuttaa
lämmitetyillä terasseilla
jengi juo olutta ja viiniä
vailla huolen häivää*

*on viikko ennen ulkoministerin kuolemaa
Rakastan Kööpenhaminaa
paljastaa opas.*

*Suosikkikaupungin satamaravintolassa
muusikkopariskunta Valloista esittää Käteis-Jussin
”Folsom prisonin”.*

*Olut putoaa nopeasti, seuralaiseni intoutuu
”Gammel danskiin”.*

*Yöllä karaokessa laulan ”Hotel Californian”.
Sielläkin on tullut käytyä; äkkiä muistan
Pyreneitten vuoriston, jossa nousimme rinnettä ylös
yösjää etsien.*

*Aamulla kotiin: ydinvoimala piirtyy kirkkaana
taivaankannelle.
Juutinraumassa kaikki hyvin,
tällä viikolla.*

”Juutinrauma”-runo tuo kokoelmaan kuvan Etelä-Ruotsista, joka Suomeen verrattuna on jo Keski-Eurooppaa. Yksin liikkuva runoilija havainnoi yhteiskuntaa, ja löytää siitä arvostelemisen arvoista. Malmössä liikkuu paljon lapsiin sekaantujia, joita runoilija pienen lapsen isänä ja kansalaisena paheksuu: ”---ihmiskunnan liete/lapsiin sekaantujat”/ (RON,37). Ruotsin-matkan aikana runoilija pääsee hieman irti sisäänpäin kääntyneisyydestä ja alkaa toipua muusan menettämisestä. Yksin matkustaminen on lyyriselle minälle luonnollinen olotila jo nuoruudesta.

Malmön torilla runoilija havainnoi eteläruotsalaisia ihmisiä ja sattuu olemaan EU-äänestys. Runossa käännetään ”patamusta porvari” –asetelma toisin päin: ”---torilla musta mies/kauppaa porvareille/yhteisvaluuttaa”/. Ruotsissa oloaikaan sisältyy myös Ruotsin ulkoministerin kuolema.

Kööpenhaminassa muusikkopariskunta esittää Johnny Cashin kappaleen ”Folsom prison”. Runon kohta perustuu tosiasialliseen käyntiin kaupungissa. Tunnelmaa kuvaavaa on, että runossa seuralainen esiintyy ”oppaana” eikä ”beibinä”. Ilmassa ei ole seksuaalista värinää vaan aitoa kiinnostusta kaupunkia kohtaan. On huomion arvoista, että ravintolassa runoilija juo keskivolua ja seuralainen yrttiviinaa. Lyyrinen minä pyrkii säilyttämään kontrollin. Suurkaupungin yössä tulevat mieleen aiemmat matkat muun muassa Pyreneille ja Kaliforniaan. Aamulla paluu Malmöön tuo matkanvarrelle ydinvoimalan, joka piirtyy taivaankannelle. Runoilija on Tšernobylin ajan lapsia, ja siksi ajatus ydinvoimalasta Juutinraumassa kauhistuttaa.

”Juutinrauma” on hallittu proosaruno, joka osoittaa että runoilija on jo henkisesti pystynyt irrottautumaan muusasta, mutta ei vielä ole valmis osoittamaan kiinnostusta toisiin naisiin. Runo luo ammattitoimittajan kuvan Juutinraumasta, joka muistuttaa jo paljolti Keski-Eurooppaa.

5.2. *Ring reisi*

Ring reisi

*Kesän 1989 Neuvosto-Viro
Ringreisi Tallinna-Pärnu-Viljanti*

Joka paikassa kohvik

Onko sulla vaimo, kysyy tyttö viljantilaisella maatilalla

hymyilen: on ja ei...

Nuoruuteni bermuda

Turku Helsinki Tampere takas

kiehuntaa ”pitsakolmiossa”

niin kuin

Karjalasta kommentoidaan

Mitä tarttui takkiin

ring reisi

mun beibillä on pyöreä reisi

kaksin kappalein ja

söde kiharakolmio

Kesän 1989 runo Neuvosto-Virosta kertoo runoilijan kiertomatkasta, joka olisi saattanut muuttaa elämän suunnan. Viljantilaisella maatilalla tyttö kysyy, onko nuorella miehellä vaimoa: ”hymyilen: on ja ei...”(RON, 38) Kieltävä vastaus olisi saattanut johtaa avioliittoon virolaisen kanssa. Mahdollisesti väärä vastaus on jäänyt askarruttamaan vuosikausiksi tilanteissa, joissa ei vuosiin ole ollut mitään naisseuraa. Suhde muusaan olisi kokonaan jäänyt syntymättä ja lapsi avioliiton kaltaisesta suhteesta syntymättä. Sen sijaan runoilija oli saattanut olla onnellinen avioliitto virolaisen kanssa. Nopeat ratkaisut vaikuttavat kauaskantoisesti.

Runossa kuvataan lyyrisen minän liikkumisen reiviä ”Turku Helsinki Tampere takas”. Siinä annetaan ymmärtää että osa liikkumisesta on tehty levottomuuden vallassa. Runossa leikitään sanalla ”pitsakolmio”, joka samastuu maantieteelliseen kolmioon Etelä-Suomessa. Runossa leikitään myös käsitteellä ring reisi, joka lopulta esitetään naisen reitenä. Runon sävy on leikkisä, vaikka siinä puhutaan vakavista asioista.

5.3. *Tallinna*

Tallinna

*Laululavan
Roksummer
anno 1991*

*Kirkon edessä leijailee
valkoisia haituvia*

*Pojat
takki auki Tallinnassa*

*Tyttö imee arbuusia eikä
salaista poliisia näy missään*

*paidan selkämyksessä
lukee ”pelastakaa maapallo”*

*pojat
takki auki Tallinnassa*

*huuto vapaudelle
ilman moottoriperää*

Kaksi vuotta edellisen runon tapahtumista runoilija palaa Viroon nyt toimittajan ominaisuudessa. Viro oli jäänyt vaivaamaan häntä ajatuksena. Onnellisuus avioliiton omaisessa suhteessa ei ole korkeinta luokkaa, ja siksi runoilija keskittyy työntekoon. Avovaimo ihmettelee, miksi mies keskittyy voimallisesti töihin. Mies yrittää kansallista läpimurtoa ja saa

idean laululavan rock-konserteista. Valtakunnan valtalehden palveluksessa mies tekee valokuvaajan kanssa matkan Tallinnaan. Neuvostoliitto oli tuolloin suurten mullistuksien kohteena. Taksissa ajomatkalla hotellista laululavalle journalistit näkevät valkoisen kirkon, jonka edessä leijailee valkoisia haituvia. ”Pojat/ takki auki Tallinnassa”/(RON,39) kuvaa toimittajien piilevää asennetta pikkuveli-maassa. On tultu katsomaan, kuinka täällä pärjätään.

Runo on varsin toiminnallinen eikä suoraan valota lyyrisen minän ajattelua. On kuitenkin selvää, että lyyrisellä minällä on taipumus jäädä miettimään elämässään kohtaamia ihmisiä vuosiksi jälkeen päin. Tavatessaan muusan Tampereella runoilija oli ollut kolmisen vuotta yksin. Silti muusa ihmetteli, miksi mies puhui niin paljon ex-vaimostaan. Kohtaaminen nuoren naisen kanssa 1989 viljantilaisella maatilalla oli hetkenomainen, mutta saattoi vaikuttaa halukkuuteen lähteä työmatkalle Viroon kaksi vuotta myöhemmin. Vammaisen runoilijan tilaisuudet pariutua ovat valtaväestöä harvemmassa, joten yksittäiset kohtaukset jäävät mieleen. Laululavalla ei ole runon mukaan salaista poliisia näkyvillä ja t-paidan selkämyksessä lukee ”pelastakaa maapallo”. Toisin sanoen Viro oli matkalla Neuvostoliitosta kohti globaalia maailmanyhteisöä.

5.4. *Sedät heiluvat*

Sedät heiluvat

Oli kuuma kesä

yhdeksänkymmentäkolme

hengailtiin Tuulan kanssa

frendipohjalta

juotiin ykkösolutta

Sibelius-puistossa ja

naureskeltiin elämän mielettömyyksille.

Hän sanoi: ”Sedät jaksaa heilua” ja

siitähän on jo ollut puhetta.

*Se oli viimeinen nuoruuden kesä: lapsi syntyi seuraavana
keväänä.*

*Tuula jatkoi menovaihdetta ja meni naimisiin saksalaisen
kanssa Pariisissa.*

*Joskus mulla on ikävä, ja tapasinpa hänen nuoren kaksois-
olentonsa elokuvateatterin edessä. Kaksivitonon
”Ursula Andress”, oli kuin olisin jutellut itse ystäväni kanssa.*

Kaksi vuotta Viro-runosta runoilija hengailee Helsingissä ystävänsä Tuulan kanssa. ”Kuuma kesä” viittaa paitsi jatkuvaan auringonpaisteeseen myös lyyrisen minän sisäiseen tunteeseen. Runoilija on keväällä mennyt naimisiin pitkäaikaisen kumppanin kanssa, mikä laukaisee kriisin. Kriisiä voimistaa se, että vaimo tulee hetimiten raskaaksi. Saatuaan tiedon raskaudesta runoilija vakavoituu, mutta jatkaa oleskeluaan kaupungilla. Platoninen suhde Tuulaan jatkuu pitkälle syksyyn. Lopulta lyyrinen minä palaa vaimonsa luo odottamaan synnytystä.

Tuula on erittäin fiksu kaveri ja hän lanseeraa runoilijalle sloganin ”Sedät jaksaa heilua”. Vammainen lehtimies on ahtaalla armeijan käyneissä miesporukoissa, mikä tiivistetyksi käy ilmi pop-iskelmässä. Runoilija liittoutuu naissukupuolen kanssa ja pitää hauskaa niin kauan kuin se on

mahdollista. ”Se oli viimeinen nuoruuden kesä: lapsi syntyi seuraavana keväänä.” Vanhemmuuden kynnyksellä runoilija vakavoituu. Yhteys Tuulaan katoaa, kun tämä jatkaa matkaa ulkomaille. Kun lapsi on reilun vuoden vanha, lyyrinen minä joutuu lähtemään avioliitosta.

Asuessaan yksin Valkeakoskella runoilija tapaa Tuulan nuoren kaksoisolennon elokuvateatterin edessä. Lyyrisen minän kotikaupungissa läikehtivät tunteet ja muistot. Runoilijalle on tyypillistä jäädä miettimään taakse jääneitä suhteita, ja Tuulan kaksoisolento lähenee jo virtuaalitodellisuutta. Myös tamperelainen muusa pyörii mielessä pitkään suhteen katkettua.

5.5. *Keitele*

Keitele

Kesät Keiteleellä, lapsuuttani.

*Auringonlasku ja
tikkuahvenet paistuvat nuotiossa*

*Isä polttaa siggeä niemennokassa ja
särpää olutta.*

Hän on boheemi, vaikkei lapsi sitä tajua.

*Aurinko paistaa päivästä päivään ja me alastomina ja
kuparinruskeina veneen pohjalla.*

Paljon myöhemmin naiseni kanssa Kanisaaressa.

*Syömme mustikoita: täällä on hyvät vibat mietin ja
samalla revin hänen Suomi-verkkariaan pois.*

Iltakalalla ”Ilmarin laiturilla”: ahvenet nousevat laiskasti

ylös.

*Soudamme takaisin mökkiin nukkumaan.
Täällä minulla on niin turvallinen olo.*

Keitele-runossa kuvataan suhdetta isään, joka kuoli jo viidenkymmenen vuoden iässä. Isän rento olemus toi lapsien elämään paljon iloa ja turvallisuuden tunnetta. Auringonlasku Keitele-järven yllä säilyy näkynä läpi elämän. Tikkuahvenia on syöty isän kanssa aina kun se on ollut mahdollista. Isän boheemit piirteet sikarit ja oluen juonti ovat lasten näkyvillä joka päivä, mutta lapset eivät tunne käsitettä ”boheemi”. Se on vain isä. Runoilija viettää aikaa veneenpohjalla kesästä toiseen ja luottamus isään kasvaa.

Muistot isästä ovat olleet paljolti yksittäisiä vailla äitiä. Tämä on mahdollisesti vaikuttanut siihen, että lujan parisuhteen mallia ei ole saatu kotoa. Päälle neljäkymmenen iässä lyyrinen minä on edelleen yksin.

Runoilija vie elämänsä pysyvimmät naiset Keiteleelle kuin turvaan. Lapsuuden maisemassa kaikki on hallittua ja turvallista. Kanisaaressa vierailee niin lapsen äiti kuin muusakin. Saaren malli ja syrjäinen sijainti kehittää eroottista latausta. On heinäkuu ja mustikka-aika. Lapsuuden maiseman tärkeimmät elementit – vesi ja aurinko - ovat vielä kohdallaan, vaikka ympäristöön on ilmestynyt rakennuksia. Käytössä oleva saari symboloi väliaikaista kotia.

5.6. *Ammatti: oikeustaistelija*

Ammatti: oikeustaistelija

*Isä toivoi
minusta oikeustieteilijää
mutta minusta tuli
oikeustaistelija*

*tavallaan isä
oli oikeassa
sillä oikeustieteilijät
tienaavat enemmän
kuin guerillat*

*toisaalta kun
vapaustaistelijan
aurinko paistaa
se paistaa aina
sielun ytimeen asti*

Tässä runossa käydään dialogia isän ja pojan välillä. Se on myöhästynyttä, sillä isä on kuollut kauan aikaa sitten. Isä oli toivonut pojasta oikeusoppinutta, mutta pojasta tulikin oikeustaistelija. Valitsemalla taistelun poika menetti paljon taloudellista turvaa, joka olisi tutkinnon kautta langennut itselle. Lyyrisellä minällä on voimakkaasti kehittynyt oikeustaju. Se oli käytössä suhteessa lyyriseen muusaan. Oikeustaistelijan oli alusta alkaen vaikea ymmärtää muusan kevyttä suhtautumista kahden väliseen suhteeseen. Muusa poimi rusinoita pullasta vuodesta toiseen ja oletti, että partneri pysyy tyytyväisenä ja käytökseltään stabiilina. Miehen oikeustajua loukkasi naisen kevyt panostus suhteeseen.

Vaikeudet kasvoivat ensimmäisen kesän jälkeen, jolloin lyyrinen minä tajuaa suhteen olevan kevyttä laatua. Oikeustaistelijan luonteen omaava runoilija ei halua jakaa naistaan kenenkään kanssa, vaan haluaa pitää naisensa itsellään. Luonne on syntyperäinen ja voimistunut nuoruudessa isänsä kanssa keskustellessa. Lyyrisen muusan luonne on paljon relativistisempi. Hän näkee itseään nuoremman miehen mahdollisuudet viihdyttäjänä ja vaihtelun tuojana eikä ensi vaiheessa näe tuottamaansa tuskaa. Omalla naiivilla tavallaan hän uskoo pystyvänsä pitämään miehen tyytyväisenä. Perusristiriita ajankäytöstä on olemassa jo ensimmäisistä viikoista lähtien eikä tyydytä oikeustajultaan kehittynyttä lyyristä minää.

5.7. *Kevät*

Kevät

*Huhtikuun yhdeksästoista ja
arktinen hysteria*

*valo on varkain
aloittanut kesän*

*kadulla tekee mieli
ehdottaa jotain
vastaantulijalle*

*tai edes muuttolinnulle
jonka äänen tunnistaa lapsuudesta
on huhtikuu, kesä ja
arktinen hysteria*

eikä meillä ole muuta

mahdollisuutta

*kuin pärjätä
juhannukseen asti*

Tämä perinteinen ja hallittu runo kertoo keväästä sellaisena kuin se tulee vastaan pikkukaupungin kaduilla. Suhde muusaan on ajautunut katkolle, ja lyyrisellä minällä on aikaa luonnon tarkkailuun. Kevät on pariutumisen aikaa, ja runoilija katsoo olevansa irrallaan naisestaan: ”kadulla tekee mieli/ehdottaa jotain/vastaantulijalla”. Valkeakoski onkin ihanteellista ”metsästysmaata” ihmiselle, joka palaa kotikaupunkiinsa. Kaupungin valtakadulla partioivat naiset, joista osa toivoisi olevansa raskaana ja osa jo työntää lastenvaunuja. Kauniiden naisten lipuessa ohi lyyrinen muusa häviää ajatuksissa yhä enemmän taka-alalla. Jossain vaiheessa runoilija antaa itselleen luvan olla kiinnostuneempi kotikaupungin tytöistä. Vaikka runoilija ehdottomasti kannattaa sitoutumista, vapauden tunne entisen kotikaupungin kaduilla on mahtava. Lyyrisen minän fokus keskittyy selvästi karaoke-esiintyjiin. Suhdetta on kuvattu aiemmin tässä tutkimuksessa.

5.8. *Turistina Kalliossa I*

Turistina Kalliossa I

*Helsingin Kalliossa
melko nuoret
väsyneet ihmiset takovat
bisseä aamuyhdeksältä:*

*Savu on kotini ja
Se joka tarjoaa baarissa – veljeni*

*Meitä on täällä paljon yksiöissä
luennoi maisteri pöydässään.*

*Olen 38, mutta tule luokseni hetkeksi
ylioppilas
Otetaan lasilliset niin kerron
sulle tarinani. Tää mun elämäni
kulkee suvussa.*

Lyyrisen minän ja muusan yhteisten vaiheiden huippuhetket koettiin retkillä suomalaiseen maalaismaisemaan. Irrottautuminen molempien kotiympäristöstä syvensi psyykkistä ja fyysistä yhteenkuuluvaisuuden tunnetta. Jo muutamassa päivässä syntyi illuusio yhdessäolosta. Asuessaan Helsingin Vuosaarella runoilija vieraili Kalliossa joitakin kertoja, mutta ei innostunut vakiokävijäksi. Hänen mielestään oli parempi suosia paikkoja kodin lähiympäristössä. Lyyrinen minä aisti Kalliossa kollektiivisen masennuksen ilmapiirin eikä halunnut olla siinä osallinen. Kalliossa oleskelijoissa on jonkinlaista yleispätevyyttä, mikä heijasti suomalaisen yhteiskunnan tilaa. Kirjailijantyön helpottajina Kalliossa aikaansa vietti pari sukulaismiestä, mikä nopeutti yleiskuvan luomista. Oli ilmeistä, että nämä yliopiston käyneet miehet saivat jonkinlaista tyydytystä tarkkaillessaan baareissa istujien alakuloa. Runoilija oli nauttinut matkoistaan suomalaiseen maalaismaisemaan, mitä taustaa vastaan Kallio tuntui lähes irvokkaalta.

Lyyrinen minä ja muusa taistelivat suhteessaan kohti pariutumista, vaikka eivät siinä onnistuneetkaan. Kallion kaupunginosa on täynnä hetkellistä

ystävyyttä, eräänlaisia tunteiden ”happy hour” –tarjouksia. Kuvatessaan karheaa Kallion kaupunginosaa Ilari Ranta luo taustaa parisuhteen kuvaukselle, joka on teoksen fokuksessa. Runoilijan ja muusan suhteessa on pyrkimystä ylevyyteen, vaikka ei siinä onnistukaan. Kallion savuisat baarit kuuluvat niille, jotka haluavat oluensa mahdollisimman edulliseen hintaan.

5.9. Turistina Kalliassa II

Turistina Kalliassa II

*Tyttö käärii Chesterfieldiä sätkäksi
 baarissa aamukymmeneltä kaverit ympärillä.
 Jukeboksi nurkassa möyryää: ”Asun Helsingin Kalliassa”
 ja ”Lumi teki enkelin eteiseen”
 Hän puhuu basistilleen: ”Mä sekoan pian tähän valoon ja
 siihen jos en saa sitä hittibiisiä,
 kolmea minuuttia täydellisyyttä” ja jatkaa yllättäen:
 ”Onneksi sain nämä buutsit viidelläkymmenellä eurolla.”
 Kalju basisti on kahden tulen välissä, kun vieressä istuva
 amatsoni tyttöystävä alkaa pajattaa psykoterapeutinsa
 oivallisuutta.
 Basisti ponnahtaa ylös ja pakenee kadulle,
 jossa kevään valo suutelee räntäsadetta.
 Mies nauraa jolkotellessaan Flemaria alas.*

Proosaruno Helsingin Kalliosta on täynnä merkkejä kuluttavasta elämäntyylistä. Lyyrisen minän ote Fleminginkadun ravintoloihin on observeiva. Aamukymmeneltä ”tyttö käärii Chesterfieldiä sätkäksi”(RON,45). Tämän jälkeen hän mahdollisesti menee soittamaan jukeboksista ”Lumi teki enkelin eteiseen” –kappaleen. Tyttö puhuu

basistilleen hittibiisin tekemisestä ja valoon sekoamisesta. Mainitaan populaaripiireissä tunnettu käsite ”kolme minuuttia täydellisyyttä”. Yhtäkkiä fokus siirtyy edullisesti hankittuihin buutseihin, ja basistin tyttöystävään, joka alkaa puhua omiaan. Basisti ponnahtaa ylös ja pakenee kadulle. Mies naureskelee mennessään. Yllä olevassa kuvattu pieni kolmiodraama on varmasti yksi tuhansista Kalliossa tapahtuneista. Ihmissuhteiden löyhyys ja irrallisuus näkyy selkeästi tämänkin teoksen Kallio-kuvassa. Kaveripiiri on tärkeämpi kuin parisuhde, jota ei edes välttämättä tavoitellakaan. Kallion ilmapiiri tekee helposti siinä viihtyvistä ihmisistä kovanaamoja. Rock-tähden äkillisestä kuolemasta puhutaan yhtä helposti kuin lapsena vertailtiin jugurttilaatujia. Joka sitä haluaa, voi nähdä kaupunginosassa myös arkista kauneutta.

5.10. Runouden lähteet

Runouden lähteet

Miten runoni ovat syntyneet? Runouden lähteenä ovat tarkat sanat ja tarkat sanani

nousevat kärsimyksestä.

Ilosta ja kärsimyksestä.

Miksi mikään mitä teen ei olisi tuulettamisen arvoista?

Runoilija nousee kärsimyksensä ylle ja jakaa ajatuksensa.

Elämäni on ilmaistavissa tarkkoina sanoina, näin sen koen.

Presidentti Kennedy sanoi ”Ich bin ein berliner”.

Minäkin olen osa Euroopan yhteisöä. Olen juonut katalaani Manuelin pöytäviiniä illasta toiseen, mutta politiikan tasolla olen ymmällä.

Minun Eurooppani ei ole äänekkäiden voittajien, berlusconi, historiaa.

Se on hiljaista huutoa maanosan ytimessä:

Meitä on enemmistö!

Kokoelman toiseksi viimeinen runo syntyi erittäin nopeasti miltei automaatiotekniikalla. Kokoelma oli kirjoitettu lähes valmiiksi, kun tuli tarve kirjoittaa hieman omista vaikuttimista. Aloitus ”Miten runoni ovat syntyneet?” saattaa vaikuttaa hivenen itserakkaalta, mutta on ymmärrettävä, koska usean vuoden kirjoitusprosessi tapahtui yksinäisyydessä kaukana kirjallisista piireistä. Oli taottava itse itsetuntoa prosessiin.

”Runoilija nousee kärsimyksensä ylle ” (RON,46). Vaikka kirjassa on paljon avointa iloa, sen voimakas pohjavire nojaa kirjailijan itse kokemaan kärsimykseen. Yritteliäisyys ja eteenpäin pyrkiminen on kokenut voimakkaita kolauksia lähinnä vammaisuuden takia. Oli sitten kyse työmahdollisuuksista tai rakkausasioista, vammaisuus vaikeuttaa elämää. 1800-luvun lopulla vallinneista ajatusmalleista ammentaneet mieshenkilöt ovat muodostaneet asennemuurin kirjailijan yritteliäisyyden eteen. Naiset ovat epäröineet rakastaa cp-vammaista miestä. Runon loppuosassa tuodaan selkeästi esiin kirjailijan maailmankansalaisuus. Hän uskoo katutason kosmopoliittisuuteen, joka syntyy arkitason kohtaamisissa. Omaan arkeaan eläviä on kuitenkin valtaosa maailman ihmisistä. Poliittinen eliitti toimii oman logiikkansa mukaan, jota tavallinen väestö ei välttämättä edes ymmärrä. Silti lyyristä minää on luonnehdittu kosmopoliitiksi.

5.11. *Kaustinen*

Kaustinen

*Hektinen juhla
Kaustisella
Vanha mies,
nuori jannu
soittaa viulua
kuin riivattu
yöllä herään ja kävelen
joelle
taivaalla kuun valo
ilmassa väreilee Veikko Vionojan
sininen väri
kaipaen seuraa
huomenna on raskas päivä
ynähtelet.*

*Valo pitää minut hereillä
Muistan kuinka syksyllä
Pauanteen kallioilla
telmimme varvukoissa
Lopussa olit äkkiä
kasvoiltasi
punainen kuin puolukka.*

Kokoelman viimeinen runo ”Kaustinen” liittyy teoksen kolmannen osan aiempaan kokonaisuuteen. Runossa liikutaan syvällä Suomen rintamailla Keski-Pohjanmaalla. Lyyrinen minä ja muusa ovat jälleen hetkellisesti yhdessä. Hetkeä aiemmin kokoelman fokus on ollut Helsingin Kalliossa. On selvää että maaseudulla ja kaupungissa elämä on eri tavoin intensiivistä. On myös erilaista asua maaseudulla ja tehdä vierailuja sinne. Lyyrisen minän ja muusan yhdessäolo liittyy liikkeeseen ja paikanvaihtoon, jossa

yhden viikon paikoillaan olo pitkä aika. Helsingin Kalliossa taas valutaan päivä toisensa jälkeen ”omille paikoilleen” kuin asemasotaan.

”Kaustinen” on yöllinen tuokiokuva, jossa viitataan kuuhun ja ”Veikko Vionojan siniseen väriin”(RON 47). Viittaus kuvataiteisiin on merkityksellinen, sillä Ilari Rannan runous on paljolti visuaalista. Runo päättyy kuvaan Pauanteen kallioilta. Vuodenaika on lopussa eri, mutta vahva kokemus puskee esiin. *Rose of Nekala* –kokoelma päättyy säkeisiin, jossa ihminen on luonnossa ja poissa muiden katseilta. Kaksikon vaatimaton auto on täynnä merkityksiä pariskunnalle. Auto vie heidät eri puolille Suomea. He etsivät rauhaa ja tilaisuutta kokea yhteenkuuluvaisuutta, mikä ei välttämättä olisi mahdollisia omassa asuinympäristössä. Suomalaisen kirjallisuuden virta isoihin asutuskeskuksiin on tässä teoksessa kääntynyt vastavirtaan. Verenpunaisella Corsalla liikkuvalla kaksikolle maaseudun autioituminen ei ole yksinomaan negatiivinen asia.

6. Yhteenveto

Tutkielman johdannossa todettiin, että pyrkimyksenä ”--- on osoittaa kuinka romanttinen rakkaus ja keski-iän kriisi vaikuttaa olennaisesti lyyrisen minän ja lyyrisen muusan elämään”. Tähän liittyvät ratkaisut tulevat paljolti esiin jo kokoelman ensimmäisessä osassa. Ensimmäisen kesän aikana kaksikko lähenee voimakkaasti toisiaan. Voidaan puhua lähes symbioottisesta suhteesta. Romanttisessa rakkaudessa asetetaan tunne realiteettien edelle, ja varmastikin pari suunnittelee yhteen muuttoa ja muusan avioeroa.

Lyyrisellä minällä tapahtuu ensi runoissa nähtävissä oleva henkinen laukeaminen, mikä näkyy siinä, että kirjoittaminen alkaa jälleen sujua. Naisen hyväksyntä kirvoittaa runoilijan lahjat esiin. Romanttisen rakkauden ohella kokoelma kuvaa lyyrisen minän vammaisuutta, kuinka se on vaikuttanut yksityiselämään ja mahdollisuuksiin työelämässä. Kriittinen asennoituminen päättäjiin on suoraan kirjailija Ilari Rannan ääntä ja kertoo tavallaan omaa tarinaansa rakkauskertomuksen sisällä. Kirjan ensimmäisessä osiossa kirjan ”minä ja muusa” elävät 200 kilometrin etäisyydellä toisistaan akselilla Tampereen Nekala ja Helsingin Vuosaari. Lyhyt vaihe symbioosia päättyy runoon Iisveden ihme, jossa haaveissa vielä ajateltiin yhteisen elämän – käytännössä asunnon – hankkimista. Leikkiessään pariskuntaa he unohtavat joiksikin tunneiksi tai päiviksi taloudellisen ahdingon, joka painaa molempia. Mitä pitemmälle aika kuluu, sen selvemmin kaksikon toisesta poikkeavat lähtökohdat tulevat esiin. Naisen käyttäytymisessä on havaittavissa jopa sadismia, sillä hän pyörittää itseään nuorempaa miestä, joka ottaa tapaamiset kuin armopaloina. Näin ainakin hetkellisesti tuntuu. Lyhyessä symbioosivaiheessa naiselta löytyy enemmän joustavuutta kuin myöhemmin, jolloin laskelmointi astuu kuvaan.

Muusan on turvattava Tampereella selustansa, ja lyyrisen minän on tyydyttävä siihen, mitä annetaan. Miehellä romanttinen rakkaus laukaisee ajatuksia taakse jääneistä naisista. Ajattelu vapautuu ilman taustalla vaanivaa mustasukkaisuutta.

Lyyrisen minän itsetunto kaiken kaikkiaan nousee, ja kautta kokoelman hän korostaa romanttisen rakkautensa ulkoisia avuja. Ulkonäön korostaminen on selvästi kompensatiota siitä, että on jäänyt ulos elintasokilpailusta. Runossa ”Arki juhlaa Kehräsaarella” on lyyrisen minä kenties voimakkaimmillaan rakkautta täynnä. ”Me-asenne” hengittää

edelleen voimakkaana. Kertomuksen edetessä kohti väistämätöntä loppuaan kuvaan tulee mukaan surua, ironiaa, huumoria läpi kyynelten. ”Iisveden ihme” –runo henkii keski-ikäisen naisen seksuaalisuutta. Siinä ovat läsnä kokoelman keskeiset elementit: matkalla olo, liike, seksuaalisuus, lähes symbioottinen tila. Matkalla vammaisuus miltei katoaa lyyrisen minän persoonasta tai ainakin poistuu voimakkaasti taka-alalle. Lyyrinen muusa hyväksyy runoilija-minän kokonaispersoonan sellaisena kuin se on. Tämä piirre liittyy positiivisella tavalla ikäeroon. Seitsemän vuotta vanhempi nainen omaa pitkän elämäkokemuksen ja pystyy asettamaan sanansa myönteisiksi. Tämä kokonaisuuden kannalta tärkeä runo todistaa sen että lyyrinen muusa rakastaa runoilijaa huolimatta tämän fyysisestä poikkeavuudestaan. Tämä seikka pitkittää huomattavasti suhteen loppumista vaikeissa olosuhteissa. Vaikka läheisin vaihe menee ohi, kaksikko pitää ajatuksesta kiinni ja jatkaa tapailua.

Ihmisille on tärkeintä että heidät hyväksytään sellaisena kuin he ovat. Myös lyyrinen minä hyväksyi muusan henkilökohtaiset piirteet sellaisenaan. Hän ei koskaan alkanut tehdä korjausehdotuksia. Esimerkiksi muusan kulttuuriharrastukset ovat taloudellisesti tuottamattomia, mutta lyyrinen minä ei kuitenkaan vaadi hänen ryhtymistään ansiotyöhön. Lyyriselle minälle on tärkeintä henkinen vapautuminen, joka on onnistunut tämän joviaalisen kristityn naisen seurassa.

Lyyristä minää ja muusaa yhdistää rakkaan ihmisen arvostelemattomuus – eräänlainen tunnelma – johon muut eivät pääse sisään. Huumori-suhtautuminen, joka näkyy muun muassa runossa ”Kukaan ei saa tulla väliimme”, auttaa ylittämään sen realistisen totuuden, ettei yhteistä elämäntaivalta ole näköpiirissä. Lyyrinen muusa on pitemmällä keski-ikänsä kriisin pyörteissä, mihin liittyy tietty resignoituminen taloudellisesta kilvoittelusta. Lyyrinen minä vielä tavoittelee kaikenlaista, ja on

eräänlaisessa tyytymättömyyden tilassa, koska vertailee itseään muihin ihmisiin.

Lyyrisen yhteensulautumisen laannuttua jäljellä oli kuitenkin syvä ystävyys. Runossa ”Kädetön kirvesmies” pohditaan eroamista, muusan asemaa runoilijan elämässä, sivullisuutta ja hyväksyntää. Vammainen ihminen ei koskaan voi saavuttaa täydellistä hyväksyntää. On pyrittävä siihen, että yksi ihminen pitää. Yhden ihmisen hyväksynnästä lähtee itsearvostus. Yhden henkilön arvostuksesta lähti kirjoittamisprosessi käyntiin. Se vaikutti myös pitkään omissa oloissa eläneen miehen itsetuntoon. *Rose of Nekala* –kirjassa Ilari Ranta asettuu selkeästi omaa ammattikuntaansa vastaan ja viittaa siihen, että monet päätoimittajat vieroksuvat vammaisia. Rannan on vaikea saada alansa töitä, koska monet päätoimittajat pelkäävät, että vammaisuus tarttuu. Kokoelman sivuilla lukija tai valistunut tutkija saa kuvan peräänantamattomasta vammaisesta, jonka suhtautuminen fyysisesti terveisiin on osittain ironinen: ”Sedät jaksaa heilua” -lausahdus elää runoelman sivuilla. Ensimmäinen osa päättyy runoon ”Beauty queen”, josta todetaan: ”---asunnot ovat vuokrattuja, auto vanha mutta ulkonäössä on jotain mikä viehättää samalla alueella asuvia ihmisiä.” Vammaisen runoilijan kompensatiota on hyvännäköinen ystävä, jota on vaikea ostaa rahalla. Yhdessä liikkueensa he muodostavat kaksikon.

Teoksen toisessa osassa lyyrinen minä siirtyy osittain parisuhteen ulkopuolelle, ja ottaa voimakkaasti kontaktia kotikaupunkinsa Valkeakosken ihmisiin. Keski-ikäisyyden tunne tuntuu voimakkaammalle tilanteessa, jossa muusaa ei näy maisemassa viikkokausiin. Lyyrinen minä tekee muuttopäätöksen Hämeeseen osittain muusan vuoksi, mutta tämä ahdistuukin Tampereen takapihoille muuttamisesta. Yhteen muuttamisen

idea on jo mennyttä aikaa, ja muusa pelkää tulevansa nähdyksi Tampereella.

Runossa ”Valkeakosken Madonna” kuvataan laulamista harrastavaa sairaanhoidon opiskelijaa luonnehdinnalla ”kaksytkolme kai”. Tämä kuvaa lyyrisen minän varovaista suhtautumista nuoreen ystäväänsä. Keski-
iän kriisi näkyy siinä, että kaupungilla vapaasti liikkuvat ihmiset ovat runoilijaa huomattavasti nuorempia. Lyyrinen minä nauttii platonisesta ystävydestä, joka kehittyi yli vuoden ajan. Hidas eteneminen suhteessa johtuu ikäerosta, sillä tunteiden olemassaolo on selvää kaiken aikaa. Keski-
iän kriisi tuntuu selvänä, kun 38-vuotias mies kävelee kaupungilla ilman varsinaisen porvarillisen kodin lämpöä. Mies haaveili yhteisestä kodista muusan kanssa, mutta Valkeakoskelle muutettuaan ajatus on taakse jäänyttä aikaa. Ajan kulumisen kristallisoituu Musta kissa –ravintolassa, jonne runoilija törmää kahdenkymmenen vuoden takaa. Vuodet ovat vierineet ja tilanne on suurin piirtein sama: ei naista, ei rahaa. Lyyrinen minä pystyy solmimaan keskustelusuhteita useittenkin naisten kanssa, sillä taidot ovat karttuneet Helsingin vuosina. Ikäero jarruttaa nuoria naisia lähestyvää miestä menemästä pidemmällä. Kotikaupungin ilmapiirissä on kuitenkin hauskaa.

Pikku reissut muusan kanssa tuovat iloa arkeen, mutta voimakkaana kukoistanut fyysinen suhde elää viime hetkiään. Suhteessaan muusaan lyyrinen minä oli oppinut paljon, ja Valkeakosken kaupungilla liikkuvat nuoret naiset herättävät hänessä uutta kiinnostusta. Muusan kautta runoilija oli saanut uutta itsetuntoa, mikä vaikutti hänen elämäänsä. Runoilijan oli karvasta kokea se, ettei hän saanut muusaa kokonaan. Myöhemmin lyyrinen minä tajusi, että vähempäänkin voi tyytyä.

Paitsi kirjailijan elämään, kokoelma viittaa suomalaisen kulttuuriperimään. *Rose of Nekalan* kirjoittaja on taustaltaan

kulttuurisukua, mikä syventää ja tihentää runoelman heijastamaa maailmaa. Kirjan kirjoittaja ei jaottele asioita korkea- ja populaarikulttuuriin. Runoelmassa viitataan myös intertekstuaalisesti moniin kirjallisiin teoksiin, esimerkiksi Hannu Salaman ja Pentti Saarikosken kirjoittamiin sekä populaarimusiikkiin. Kirjan lukijalle on luotu kosketuspintaa etupäässä suomenkielisistä iskelmistä. Kokoelmasta viitataan muun muassa Tapio Rautavaaraan ja Mattiin ja Teppoon. Kirja on siis tekstimaailmaltaan polyfoninen.

LÄHTEET JA LYHENTEET

BARTHES, Roland 1966. "Introduction à l'analyse structurale des récits". *Communications* 1966:8

BARTHES, Roland 1970. "Elements of semiology". *Writing Degree Zero and Elements of Semiology*. Beacon Press. Boston. Mass.

BARTHES, Roland 1974. *S/Z*. Hill & Wang. New York.

BOOTH, Wayne C. 1961. *The Rhetoric of Fiction*. The University of Chicago Press. Chicago.

CHATMAN, Seymour 1978. *Story and Discourse*. Cornell University Press. Ithaca, New York.

FERRARO, Fernando 1974. "Theory and model for the structural analysis of fiction". *New Literary History* 1974; 5.

GENETTE, Gerard 1972. *Figures III*. Seul. Pariisi.

GREIMAS, Algirdas Julien 1977. "Elements of a narrative grammar". *Diacritics* 1977:7

GREIMAS, Algirdas Julien ja COURTÈS, Joseph 1979. *Sémiotique: un dictionnaire raisonné de la théorie du langage*. Hachette, Pariisi.

RANTA, Ilari 2005. *Rose of Nekala*. Omaelämäkerrallinen runoelma. Pilot. Tampere.

RIMMON-KENAN, Shlomith 1991. *Kertomuksen poetiikka*. Suomentanut Auli Viikari. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki. Alkuteos: *Narrative Fiction: Contemporary Poetics*. Methuen, London ja New York 1983.

RON = Ranta, *Rose of Nekala*.

SEGERS, Rien T. 1985. *Kirja ja lukija*. Johdatusta kirjallisuudentutkimuksen uuteen suuntaukseen. Suomentanut Lili Ahonen Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.

TAMMI, Pekka 1992. *Kertova teksti*. Esseitä narratologiasta. Gaudeamus. Helsinki.

TOMAŠEVSKI, Boris 1965. "Thematics". Lemon ja Reis emt. (1925).

WEINSHEIMER, Joel 1979. "Theory of character: Emma". *Poetics Today* 1979:1